

Kaija Lepistö

Kirjastoralli-toiminta Seinäjoen kaupunginkirjaston toimipisteissä

Kohderyhmänä erityistä tukea lukemisessa tarvitsevat 2.–3. luokan oppilaat

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Kaija Lepistö

Työn nimi: Kirjastoralli-toiminta Seinäjoen kaupunginkirjaston toimipisteissä: Kohderyhmänä erityistä tukea lukemisessa tarvitsevat 2.–3. luokan oppilaat

Ohjaaja: Sari Mäkinen-Laitila

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 55

Liitteiden lukumäärä: 8

Tämä opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Seinäjoen kaupunginkirjastolle. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Seinäjoen kaupunginkirjaston Kirjastorallitoimintaan osallistuneiden oppilaiden, vanhempien ja laaja-alaisten erityisopettajien sekä kirjastotyöntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä Kirjastorallin toiminnasta. Tarkoituksena oli myös selvittää heidän mielipiteitään siitä, onko Kirjastorallin toiminnalla ollut vaikutusta oppilaiden lukumotivaatioon, lukuinnostukseen ja lukuharrastuksen lisääntymiseen sekä kirjastonkäyttöön.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena teemahaastatteluna. Touku-kuussa 2017 haastateltiin Kirjastoralliin osallistuneita oppilaita ja heidän vanhempiaan. Marras- ja joulukuussa 2017 haastateltiin laaja-alaisia erityisopettajia sekä kirjastotyöntekijöitä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina.

Haastattelujen mukaan Kirjastorallilla oli koettu olleen vaikutusta oppilaiden lukuinnostukseen, lukusujuvuuteen ja lukutaidon paranemiseen. Kirjastorallin koettiin olevan innostava, motivoiva ja toimiva kokonaisuus. Haastatteluista ilmeni, että Kirjastoralli koettiin hyvänä tukitoimena erityistä tukea lukemisessa tarvitseville oppilaille, vanhemmille sekä laaja-alaisille erityisopettajille. Tutkimuksen perusteella Kirjastorallitoiminnalle on tarvetta ja sen toivotaan jatkuvan vuosittaisena toimintana erityistä tukea lukemisessa tarvitseville 2.–3. luokan oppilailla. Yhteistyö koulun erityisopetuksen ja kirjaston välillä oli koettu toimivaksi.

Tutkimuksessa ilmeni, että Kirjastorallilla koettiin olevan laajempaakin merkitystä kuin lukemaan innostaminen ja lukusujuvuuden paraneminen. Toiminnan koettiin rohkaisevan oppilaita sosiaaliseen kontaktiin toisten ihmisten kanssa, suulliseen itsensä ilmaisuun sekä omien asioiden hoitamiseen. Lisäksi koettiin, että toiminta on lisännyt myös muiden perheenjäsenten lukemista ja kirjastossa käymistä. Toiminnan koettiin myös vahvistavan perheen sosiaalista piiriä, perheen sosiaalistumista osaksi yhteiskuntaa

Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella tällaista toimintaa voisi viedä muihinkin kirjastoihin ympäri Suomen sen hyödyllisyyden ja toimivuuden vuoksi.

Avainsanat: kirjastot, lukutaito, lukivaikeudet, erityisopetus, lukemaan innostaminen, laadullinen tutkimus, teemahaastattelut

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Bachelor of Business Administration

Specialisation: Library and Information Services

Author/s: Kaija Lepistö

Title of thesis: The Kirjastoralli activities at Seinäjoki City Library from the perspective of 2nd and 3rd-grade pupils with reading disabilities

Supervisor(s): Sari Mäkinen-Laitila

Year: 2018

Number of pages: 55

Number of appendices: 8

This thesis was written as a commission for Seinäjoki Public Library. The purpose was to find out experiences of students, parents, special education teachers and librarians with the activities pursued within the framework of Seinäjoki Public Library's Kirjastoralli. In addition, the thesis examined if the operations of Kirjastoralli had an influence on reading motivation and literacy among students with reading difficulties.

The research method used was qualitative semi-structured interview. Interviews with pupils and parents were held in May 2017 and with special teachers and librarians in November and December 2017, respectively.

The main findings of this study were that the operations of Kirjastoralli had an influence on the reading motivation and literacy of students who had reading difficulties. The operations of Kirjastoralli were encouraging, motivational, and practical. The operations of Kirjastoralli were a good support for students with reading difficulties, as well as for special education teachers and parents. There is a need for this kind of operations in special education.

Kirjastoralli was also found to have wider significance. It encouraged students to engage in social contacts. It increased families' reading and library use. It was also found to strengthen the socialising of the family as part of society.

According to the results, these kinds of operations could also be introduced at other libraries in Finland, because of their usefulness and functionality.

Keywords: library, literacy, reading difficulties, special education, encouragement of reading, qualitative research, semi-structured interview

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 JOHDANTO.....	8
2 LUKUTAITO.....	10
2.1 Lukutaidon määritelmä	10
2.2 Lukutaidon merkitys	10
2.3 Lukemisvaikeudet	11
2.4 Motivaation merkitys lukutaitoon	12
2.5 Perheen merkitys lukutaitoon	13
3 LUKEMISESTEISTEN LASTEN KIRJASTOPALVELUT	16
3.1 Kirjastoaineisto.....	16
3.2 Kirjavinkkaus.....	17
3.3 Lukudiplomit.....	18
3.4 Lukukerhot ja leirit	18
3.5 Lukukoiratoiminta	19
3.6 Lukemista edistävät kampanjat ja hankkeet	20
4 KIRJASTORALLI SEINÄJOEN KAUPUNGINKIRJASTON TOIMIPISTEISSÄ	22
4.1 Seinäjoen kaupungin alakoulujen erityisopetus	22
4.2 Seinäjoen kaupunginkirjaston lasten ja nuorten palvelut	23
4.3 Kirjastoralli-toiminta	24
5 TUTKIMUSMENETELMÄ	27
5.1 Teemahaastattelu	27
5.2 Aineiston analysointi	29
6 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS	31
6.1 Tutkimuskohde.....	31

6.2 Aineiston keruu	32
7 TUTKIMUSTULOKSET	33
7.1 Oppilaiden ja vanhempien haastattelut	33
7.1.1 Kokemukset Kirjastorallista	34
7.1.2 Lukeminen ja kirjastonkäyttö	37
7.2 Laaja-alaisten erityisopettajien ja kirjastotyöntekijöiden haastattelut	38
7.2.1 Kokemukset Kirjastorallista	38
7.2.2 Kirjasto-koulu yhteistyö	41
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	43
LÄHTEET	47
LIITTEET	55

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Suomalaisoppilaiden lukutaidon tasoa voimakkaimmin selittävät taustatekijät 14

Taulukko 1. Tehostettua tai erityistä tukea saaneet peruskoulun 2.–3. luokan oppilaat Seinäjoki 2016 23

Käytetyt termit ja lyhenteet

Celia	Saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntija-keskus (Celia, [viitattu 9.3.2018]).
Laaja-alainen erityisopettaja	Laaja-alainen erityisopettaja vastaa osa-aikaisesta erityisopetuksesta oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa.
Lukemisvaikeus	Kun lapsi ei jostain syystä opi normaalissa kehitysajassa ja normaalein opetuskeinoin lukemaan, katsotaan hänellä olevan lukemisvaikeus (Ahvenainen & Holopainen 2014, 70).

1 JOHDANTO

Suomessa lasten lukutaidon tason heikkeneminen on huolestuttanut jo useita vuosia. Vaikka Suomi on ollut kärkimaita lukutaitoa mittaavissa tutkimuksissa, heikkojen lukijoiden määrä on edelleen jatkuvasti noussut. Erityiseksi huolenaiheeksi on noussut poikien ja heikoimmista taustoista tulevien lasten lukutaidon taso. Tämän vuoksi muun muassa opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen on nimitänyt vuonna 2017 kansallisen lukutaitofoorumin, jonka tehtävänä on luoda linjaukset lukemisharrastuksen ja lukutaidon kehittämiseksi. Grahn-Laasonen mukaan nyt tulisi varmistaa, että jokaisen lapsen ja nuoren tulisi saada taustastaan riippumatta monipuolinen lukutaito pärjätäkseen elämässä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.) Myös kirjastot pyrkivät jatkuvasti kehittämään uusia toimintatapoja palvellaan paremmin erilaisia oppijoita.

Seinäjoen kaupunginkirjastossa perustettiin kirjaston ja erityisopetuksen yhteinen luki-tiimi kehittämään kirjaston palveluja tukemaan erityisesti niitä lapsia, joilla on haasteita lukemisessa. Kirjaston luki-ohjelman pääpaino on toisen ja kolmannen luokan oppilaisissa. Näiden oppilaiden tavoittamiseksi avainasemassa ovat peruskoulujen erityis- ja luokanopettajat. Heidän kauttaan oppilaille ja heidän perheilleen suunnataan kohdennettua markkinointia, joka tarjoaa tietoa sekä vanhemmille että oppilaille kirjaston heille tarjoamista palveluista. (Seinäjoen kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelma.) Tässä luki-tiimissä kehiteltiin syksystä 2016 uusi Kirjastoralli-kampanja, jonka kohderyhmänä on erityistä tukea lukemisessa tarvitsevat toisen ja kolmannen luokan oppilaat. Toiminnan periaatteina ovat lukemaan innostaminen hyvin matalalla kynnyksellä, kannustaminen ja se, että pienestäkin suorituksesta palkitaan.

Tämä opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Seinäjoen kaupunginkirjastolle. Siinä selvitettiin Kirjastoralliin osallistuneiden oppilaiden, heidän vanhempiansa ja laaja-alaisen erityisopettajien sekä kirjastotyöntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä Kirjastorallin toiminnasta. Lisäksi selvitettiin heidän mielipiteitä siitä, onko Kirjastorallin toiminnalla ollut vaikutusta oppilaiden lukumotivaatioon, lukuinnostukseen ja lukuharrastuksen lisääntymiseen sekä kirjastonkäyttöön. Tutkimuksen mielenkiintoi-

suutta lisäsi oma kiinnostukseni lasten lukutaidon kehittymisestä. Työskennellessäni aikaisemmin varhaiskasvatuksessa olen perehtynyt lasten puheen ja kielen kehityksen vaikeuksiin sekä lukutaidon kehittymiseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsitellään lukutaidon merkitystä elämässä sekä motivaation ja perheen merkitystä lukemisen oppimiseen. Lukemisvaikeuksia ja niiden syitä ei lähdetä tarkemmin erittelemään, koska se ei ole tämän tutkimuksen kannalta olennaista. Lisäksi työssä esitellään kirjastojen järjestämät palvelut ja toiminnot lukemisesteisille lapsille.

Tutkimuksen tuloksia tarkastellaan kahdessa osassa. Oppilaiden ja vanhempien haastattelujen tulokset käsitellään omana kokonaisuutena ja laaja-alaisten erityisopettajien sekä kirjastotyöntekijöiden omanaan.

2 LUKUTAITO

2.1 Lukutaidon määritelmä

Lukutaidon määritelmä on muuttunut vuosien saatossa yhteiskunnan ja kulttuurin muuttuessa sekä tieto- ja viestintäteknologian kehittyessä. OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development) on määritellyt PISA 2015 -tutkimuksen yhteydessä lukutaidon olevan ”kirjoitettujen tekstien ymmärtämistä, käyttöä ja arviointia sekä niiden lukemiseen sitoutumista lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi.” (PISA 15 ensituloksia 2016, 15; OECD 2016, 49). UNESCO on puolestaan määritellyt luku- ja kirjoitustaidoiksi sellaiset taidot, ”jotka mahdollistavat tehokkaan toimimisen ryhmässä ja yhteisössä sekä antavat mahdollisuuden käyttää lukemisen ja kirjoittamisen taitoja jatkuvasti omaksi ja yhteisön eduksi” (Ahvenainen & Holopainen 2014, 53).

2.2 Lukutaidon merkitys

Lukutaito on elämässä merkittävä taito, jota tarvitaan jokapäiväisessä arjessa sekä opiskelu- ja työelämässä. Lukutaitoa tarvitaan arkielämän asiointiin, kulkemiseen, sosiaaliseen elämään ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Työ- ja opiskeluelämässä lukutaidon merkitys korostuu tiedonhankinnassa, työtehtävistä suoriutumisessa ja muun perussivistyksen hankkimisessa. Vapaa-ajalla lukutaito korostuu viihdyttävässä lukemisessa, kuten tv:n katselussa, sosiaalisessa kanssakäymisessä ja verkkomaailmassa. Tieto- ja viestintäteknologian nopean kehityksen myötä verkkolukutaidon merkitys onkin noussut merkittäväksi. (Linnakylä ym. 2000, 5–10.)

Lukutaidon tasoa ja siihen vaikuttavia tekijöitä tutkitaan kansainvälisesti aika ajoin. Suomi on mukana kansainvälisen IEA-järjestön (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) PIRLS-lukutaitotutkimuksessa (Progress in International Reading Literacy Study), jossa tutkitaan neljäsluokkalaisten lukutasoa eri maissa. PIRLS-tutkimus toteutetaan viiden vuoden välein. Uusimman PIRLS

2016 tutkimuksen mukaan Suomessa niin sanottujen hyvien lukijoiden määrä pysyi ennallaan, mutta heikosti lukevien määrä on kasvanut yhden prosenttiyksikön, joka on jo tilastollisesti merkittävä muutos. (PIRLS 2016, 5, 16.)

Lisäksi Suomi on mukana OECD:n jäsenmaiden PISA-tutkimuksessa (Programme for International Students Assessment), jossa puolestaan arvioidaan kolmen vuoden välein 15-vuotiaiden lasten tasoa lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Pisa 2015 -tutkimuksen tuloksista selviää, että suomalaisten lasten lukutaito on edelleen hyvää, mutta tutkimus osoitti myös sen, että joka kymmenes nuori ei yllä välttävän lukutaidon tasolle eli ei saavuta sellaista lukutasoa, jolla pystyisi aktiivisesti osallistumaan yhteiskuntaan ja jatkamaan opintojaan ilman ongelmia. (PISA 15 ensituloksia 2016, 10, 26–27.)

2.3 Lukemisvaikeudet

Kun lapsi ei jostain syystä opi normaalissa kehitysjaksossa ja normaalein opetuskeinoin lukemaan, katsotaan hänellä olevan lukemisvaikeus. Lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen (luki) vaikeudella on hyvin monenlaisia, monitasoisia ilmenemismuotoja ja ne ovat monista syistä johtuvia. Lukemisvaikeudesta käytetään usein myös nimitystä lukihäiriö. Puhutaan myös lukemisen erityisvaikeudesta, dysleksiasta, joka on kehityksellinen kielellinen häiriö. (Ahvenainen & Holopainen 2014, 69–73.) Kaikki lukemisvaikeudet eivät kuitenkaan ole dysleksiaa. Tässä työssä käytetään yleisesti termiä lukemisvaikeus.

Lukemisvaikeudet ovat yleisin oppimisvaikeuksien ryhmä. Lukemisvaikeudet hidastavat ja vaikeuttavat myös muuta oppimista, koska lukemisharrastus ja sitä myötä myös tiedonhankinta on vaikeaa. (Siiskonen, Aro & Holopainen 2008, 63; Panula 2013, 13.) Noin kymmenesosalla lapsista arvioidaan olevan ongelmia lukutaidon saavuttamisessa niin, että he tarvitsevat siihen yksilöllistä erityistukea (Lyytinen & Lyytinen 2006, 88.) Ahvenaisen ja Holopaisen (2014, 71) mukaan taas useissa maissa tehtyjen tutkimusten mukaan noin joka viidennellä luku- ja kirjoitustaitoa opettelevalla lapsella on jonkinasteinen vaikeus. Määrä kuitenkin vähenee nopeasti ensimmäisten kouluvuosien kuluessa tehokkaan opetuksen ja erityisopetuksen avulla. Myös normaalilla iän mukaisella kypsyymisellä on jonkin verran vaikutusta

oppimiseen. He kuitenkin korostavat, että lukemisvaikeuksien määrää tutkittaessa tulokset vaihtelevat sen mukaan, otetaanko tarkasteluun vain dysleksia vai yleensä lukemisen ja kirjoittamisen oppimisvaikeudet.

2.4 Motivaation merkitys lukutaitoon

Motivaation merkitys lukemaan oppimisessa on tärkeä osa. Motivaatio vaikuttaa lapsen keskittymisen suuntautumiseen ja toimintaan panostamiseen. (Lehtonen 1993, 69.) Lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa toistot ovat tärkeitä. Lukutaito kehittyy lukemalla. Eli jos lapsi tai nuori on innostunut lukemisesta, toistoja tulee ja siten lukusujuvuus paranee. Lukemaan innostumisella on siis merkittävä vaikutus lukutaidon kehittymisen kannalta. (Julkunen 1993, 27.) Takala (2006, 30) mainitsee hyvän kehän syntymisestä lukemaan harjoittelussa. Kun lapsi innostuu lukemaan ja löytää kiinnostavaa luettavaa, hän alkaa lukea yhä enemmän, jolloin hän saa harjoitusta lukemiseen ja taito paranee. Lukusujuvuus kehittyy siis lukemisen perustaitojen harjoituksilla ja toistoilla. Perustaidon opittuaan lukeminen itsessään motivoi lasta ja lukusujuvuus kehittyy lukemisen myötä. Lapsen oma kiinnostus lukemiseen on edellytys lukutaidon oppimiselle. Mutta jos lukemisen perustaidoissa on vaikeuksia ja lukeminen on haastavaa, silloin usein myös lukeminen ei kiinnosta. Tämän vuoksi lukemisen harjoittelu on vähäistä ja lukutaito ei kehity. Ajoissa suunnattu varhainen tuki onkin erittäin tärkeää suurimmalle osalle lukemisessa vaikeuksia kokeville lapsille. Mahdollistamalla kiinnostavan luettavan saatavuus ja tukemalla lasta lukuharrastuksessa voidaan auttaa lukutaidon kehittymistä. (Lyytinen & Lyytinen 2006, 88.)

Motivaation ja lukutaidon välistä yhteyttä on tutkittu. Tutkimuksissa on todettu, että lukumotivaatio ja lukemistaidot ovat yhteyksissä toisiinsa. Lehtosen (1993, 155, 209–211) tekemän tutkimuksen mukaan huono lukutaidon taso vaikuttaa negatiivisesti motivaatioon, kiinnostukseen opeteltavia asioita ja oppimisen tärkeyttä kohtaan sekä minäkuvaan oppijana. Hänen mukaansa myös lukukokemusten yhteys luetun ymmärtämiseen osoittaa, että omaehtoinen lukeminen ja erilaisten aineistojen lukemisesta saadut kokemukset edistävät luetun ymmärtämistä. Myllylä (2015,

44) puolestaan toteaa, että mitä korkeampi lukumotivaatio oppilaalla on, sitä useammin hän lukee myös vapaa-ajallaan. Kun lapsi nauttii kirjojen lukemisesta vapaa-ajallaan, hän lukee useammin ja näin lukutaito karttuu ja motivaatio lukemiseen lisääntyy (Cunningham, Statonovich & West 1994; Kush, Watkins & Brookhart 2005; Mol 2010, 23 mukaan). Erityisen tärkeää vapaa-ajan lukeminen on heikosti lukeville, mutta he tarvitsevat myös apua saadakseen kiinnostavaa ja lukutaitoonsa nähden sopivaa luettavaa. Vanhemmat ja opettajat ovat tässä asiassa tärkeässä asemassa. (Allington & McGill-Franzen, 2008, 20–23; Kim & White, 2008; Mol 2010, 54.)

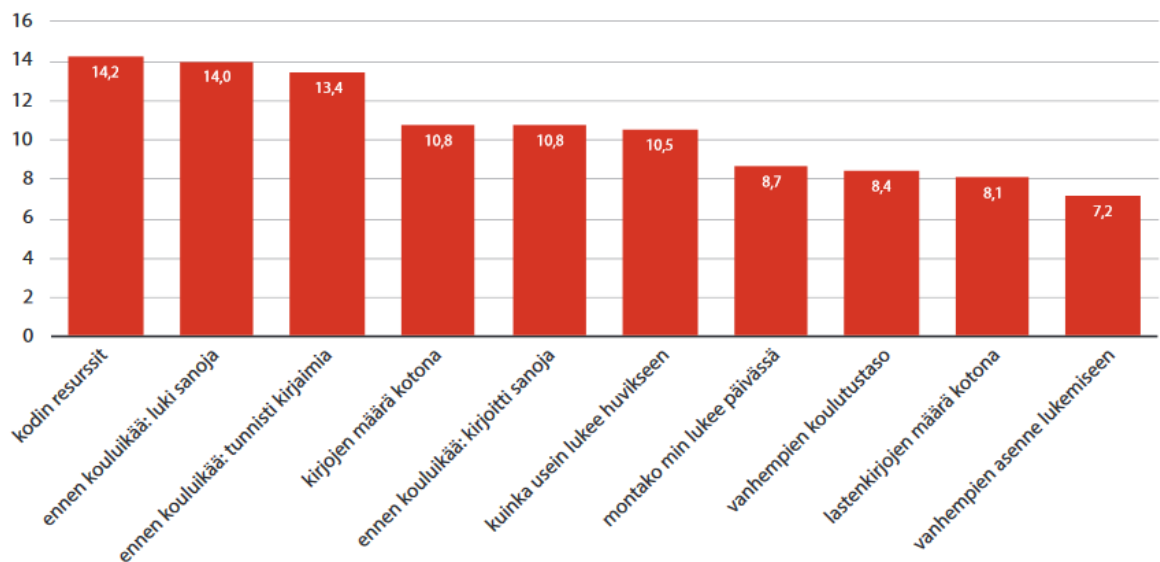
Kansainvälisessä PIRLS-tutkimuksessa on myös tutkittu lukumotivaatiota. PIRLS 2011 -tutkimuksessa suomalaiset neljännen luokan oppilaat ovat tutkimusmaiden toiseksi huonoiten motivoituneet lukemaan. Tutkimustuloksista selvisi myös, että lukemismotivaatio, asennoituminen lukemista kohtaan ja luottamus omaan lukutaitoon ovat yhteydessä lukutaidon tasoon. (Enemmän iloa oppimiseen 2012, 45, 48.).

2.5 Perheen merkitys lukutaitoon

Perheen vaikutus lapsen asenteeseen lukemista kohtaan sekä lukutaitoon on merkittävä. Clark & Hawkins (2010, 7) korostavat, että useat tutkimukset (esim. Whitehurst & Lonigan, 1998) ovat toistuvasti osoittaneet, että lapset, joiden vanhemmat pystyvät luomaan kodissa kannustavan ja lukumyönteisen ilmapiirin, hankkimalla ja lukemalla kirjoja, aikakauslehtiä, sanomalehtiä ja muita painettuja tekstejä, edistyvät muita paremmin oppimisessa. Torppa, Laakso ja Poikkeus (2011, 134–135) toteavat, että varhainen kodin vuorovaikutus sekä lapsen ja vanhempien yhteiset lukuhetket vaikuttavat merkittävästi lapsen kielen ja lukutaidon kehittymiseen. Positiivinen suhtautuminen lukemiseen ja oppimiseen syntyy jo varhaisessa vaiheessa. Lerkkasen ja kumppaneiden (2010, 119, 123–124) tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että lasten luku- ja kirjoitustaidon kehitykseen ja motivaatioon esi- ja alkuopetusvuosina vaikutti merkittävästi myös vanhempien lapsen kohdistuneet suoritusodotukset ja uskomukset sekä lukutaidon ohjaamisen määrä.

Myös uusimmista PIRLS- tuloksista (PIRLS 2016, 33–37) selviää, että perheen voimavaroilla on merkitystä lukutaitoon. Jos vanhemmat arvostavat lukemisharrastusta

ja kannustavat lukemiseen, lapsi saa myönteisen kuvan lukemisesta. Myös vanhempien oma lukuharrastus vaikuttaa siihen, miten he suhtautuvat lukemiseen. Tämä puolestaan vaikuttaa lapsen omaan suhtautumiseen lukemista kohtaan (Kuvio 1). Mitä enemmän vanhemmat pitivät lukemisesta ja käyttivät aikaa lukemiseen, sitä parempi heidän lapsensa lukutaitopistemäärä oli. Jos vanhempi ei itse pidä lukemisesta, lapsi voi omaksua tämän asenteen ja näin ollen lapsen kiinnostus kirjoja kohtaan on vähäinen.

Kuvio 1. Suomalaisoppilaiden lukutaidon tasoa voimakkaimmin selittävät taustatekijät (PIRLS 2016, 54).

Myös lapselle ääneen lukemisen hyödyistä on tehty tutkimuksia. Saksalaisen lukutaitotutkija Simone C. Ehmigin (2018) mukaan lukutaidon kehittäminen kannattaa aloittaa ääneen lukemisella jo vauvasta alkaen. Hänen mukaansa ääneen lukeminen ei ole pelkästään kirjan lukemista ja kuuntelemista vaan yhdessäoloa ja vuorovaikutusta. Lapset, joille on luettu ääneen, menestyvät paremmin koulussa, heillä on parempi empatiakyky sekä useimmiten he myös pitävät lukemista mukavana. Lastenkirjallisuuden tutkija ja kriitikko Päivi Heikkilä-Halttunen on myös nostanut esille lapselle lukemisen merkitystä. Heikkilä-Halttusen (2015, 23, 175–176) mukaan lapselle lukeminen kartuttaa lapsen sanavarastoa, tukee tunnekehitystä, sekä auttaa erityisesti niitä lapsia, joilla on puutteita kielellisissä taidoissa. Tavallisesti vanhemmat lopettavat tai vähentävät ääneen lukemista lapsille, kun lapsi menee kouluun. Mutta Heikkilä-Halttunen korostaa, että olisi tärkeää, että aikuinen jatkaisi

ääneen lukemista, vaikka lapsi osaisi jo lukea. Sitä kautta lapsi pystyy eläytymään sellaisiin tarinoihin, joita itse ei vielä pysty lukutaidoltaan lukemaan sekä saa myönteisen kuvan lukemiseen. Lisäksi lukutuokiolla lapsi saa vanhemmalta vuorovaikutusta ja läheisyyttä. Suomessa kirjavinkkauksen uranuurtajana toiminut kirjastonhoitaja ja kirjailija Marja-Leena Mäkelä (2001, 79) on todennut, että aikuisten tehtävä on etsiä erilaisia lukemaan innostamismenetelmiä, ei pakottamalla vaan houkuttelemalla, herättämällä lukuhalu.

3 LUKEMISESTEISTEN LASTEN KIRJASTOPALVELUT

Kirjastolaissa on määritelty yleisten kirjastojen tavoitteet seuraavasti:

edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen, aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta (L 29.12.2016/1492, 2§).

Voidakseen toimia lain edellyttämällä tavalla, kirjastojen tulee miettiä erilaisia keinoja kirjastojen saavutettavuuteen; miten ne pystyvät edistämään ”väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia”. Kuntaliiton yleisten kirjastojen saavutettavuussuosituksessa (2016, 11–13) mainitaan, että kirjastojen pedagogiseen toimintaan kuuluu tukea lapsia, joilla on vaikeuksia lukemaan oppimisessa. Lisäksi kirjastojen kokoelmissa tulisi olla saavutettavia aineistoja ja saavutettavuutta tukevia palvelukokonaisuuksia, kuten esimerkiksi selkokielisen kirjallisuuden hylly. Lisäksi tekemällä yhteistyötä erikoiskirjastojen kanssa kirjastot pystyvät paremmin palvelemaan lukemisseisiä asiakkaita. Myös kirjastojen kansainvälinen kattojärjestö IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) on nostanut esiin kirjastopalvelujen suuntaamisen myös erityisryhmille, esimerkiksi lukemisseisille asiakkaille. IFLA:n ja UNESCO:n yleisten kirjastojen julistuksessa mainitaan, että kirjastojen tulisi tarjota erityispalveluita ja -aineistoja niille, ”jotka eivät jostain syystä pysty käyttämään tavanomaisia kirjastopalveluita ja -aineistoja.” (Nielsen & Irvall 2002, 4, 18.)

3.1 Kirjastoaineisto

Kirjastoilla on tarjolla eri lukemistasoisille monenlaisia aineistoja: suuraakkosin kirjoitettuja, tavutettuja kirjoja sekä esimerkiksi helppolukuisia kirjoja, jotka ovat lyhyitä, selkeätekstisiä. Lisäksi on selkokirjoja, jotka on kirjoitettu selkokielellä helpottamaan lukemista. Celia, saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, tuottaa ja toimittaa kirjastoille kirjallisuutta saavutettavassa muodossa kuten äänikirjoina ja pistekirjoina. Celia kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan. Celian kirjoja ja äänikirjapalvelua voivat käyttää kaikki, joilla on esteitä tavallisen

kirjan lukemisessa. Palvelun käyttäjiksi voi liittyä kirjastoissa ja kouluissa. (Celia, [viitattu 9.3.2018].)

Asiakkaalle myös aineiston löytäminen kirjastosta voi olla haastavaa. Tämän vuoksi kirjastoja on neuvottu sijoittamaan nämä aineistot omiksi ryhmikseen lasten- ja nuortenosastoille. (Taneli 2008, 47.) Joissain kirjastoissa, kuten esimerkiksi Oulussa, on koottu erityisryhmien aineistoa samaan hyllyyn ns. Omppu-kokoelmaan, jossa ikäsuositukset on merkattu väritarroilla; alle kouluikäiset, alakoululaiset ja yläkoululaiset. Omppuhylly perustuu Ruotsista lähtöisin olevaan Äppelhyllan malliin. (Oulu, [viitattu 6.1.2018].) Äppelhyllan / Omppu-kokoelma on paikka kirjastossa, mihin on kerätty erityistä tukea lukemisessa tarvitseville aineistoa: äänikirjoja, koskettelukirjoja, kuvakirjoja ja helppolukuisia kirjoja (Äppelhyllan, [viitattu 7.11.2017]). Helposti havaitut aineistohyllyt auttavat kokematonkin kirjastonkäyttäjää löytämään oma-toimisesti aineistoa, eikä hänen tarvitse paljastaa lukemisvaikeuttaan kirjastotyöntekijöille (Taneli 2008, 47).

3.2 Kirjavinkkaus

Kirjavinkkaus on menetelmä, jonka avulla lapsia ja nuoria innostetaan lukemaan enemmän. Kirjavinkkaus on kirjan tarinan avaamista, niin että se houkuttelee kuulijan tarttumaan kirjaan ja lukemaan sen itse. Ei riitä, että lapsille sanoo kirjan olevan hauska, vinkkarin pitää todistaa, että kirjat ovat hauskoja ja lukeminen on mukavaa, korostaa Suomen kirjavinkkauksen uranuurtajana toiminut Marja-Leena Mäkelä. (2015, 12–13, 19–20.)

Kirjavinkkauksen muotoja ja tyyplejä on monia, sillä jokainen vinkkari tekee sitä omalla persoonallaan. Kirjavinkkauksen erilaisia keinoja ovat esimerkiksi kaverikirjavinkkaus ja draamavinkkaus. Kaverikirjavinkkauksessa saman ikäiset tai korkeintaan muutaman vuotta vanhemmat lapset vinkkaavat lempikirjojaan. Lapset kiinnostuvat enemmän kaverin kuin aikuisen kirjavinkkarin esittelemistä kirjoista. (Mäkelä 2015, 9, 102). Tätä voisi kutsua myös vertausvinkkaukseksi (Saine 2008, 47). Draamavinkkauksessa puolestaan vinkkausta elävöitetään draamallisilla, teatterillisillä keinoilla. Draamavinkkauksessa edetään kokonaisvaltaisesti tunne- ja järkitasolla sekä

todellisessa ja mielikuvituksellisessa maailmassa. Siinä vinkkari esimerkiksi pukeutuu joksikin kirjan hahmoksi, käyttää apuna nukketeatteria, laulaa tai tanssii. Lapset voivat olla myös mukana vinkkauksessa niin, että vinkkaaja antaa heille rooleja ja näin osallistaa kuulijat. Draamavinkkaustuokiossa tarinoiden avulla rohkaistaan lasten taitoja kohdata erilaisia elämäntilanteita ja annetaan lapsille tilaisuus omien tunteiden käsittelyyn. Tällaisen toiminnan etuna on, että lapsi rohkaistuu toimimaan ryhmässä. Lisäksi se kehittää lasten keskittymiskykyä ja pitkäjänteisyyttä. (Tenhunen 2012, 3, 27–28.)

3.3 Lukudiplomit

Lukudiplomit ovat koulun ja kirjaston yhteinen toiminta. Lukudiplomit ovat suunniteltu lukuinnon ja lukuharrastuksen lisäämiseen sekä kirjallisuuden eri lajeihin tutustuttamiseen. Lukudiplomien suorittamista varten on suunniteltu eri ikäisille ja tasoisille lukijoille kirjallisuuslistoja. Luettuaan tietyn määrän kirjoja listasta ja suoritettuaan niistä tehtävät, osallistuja saa lukudiplomien.

Lukemisessa tukea tarvitseville ja esimerkiksi erityisluokille on kehitetty omia tai mukautettuja kirjallisuuslistoja lukudiplomien suorittamista varten. Myös Celian äänikirjoja on saatavilla lukulistojen kirjoista. (Seinäjoen kaupunginkirjasto, [viitattu 26.1.2018].) Lisäksi esimerkiksi Oulun kaupungin yläkouluissa on mahdollista suorittaa lukudiplomi Diplomilukija-sovellusta käyttäen. Siitä löytyvät kirjalistat ja niiden tehtävät. Sovelluksen voi ladata ilmaiseksi App Storesta ja Google Play -kaupasta. (Oulu, [viitattu 6.1.2018].)

3.4 Lukukerhot ja leirit

Lukukerhot on suunnattu erityistä tukea lukemaan oppimisessa tarvitseville koululaisille. Lukukerhojen toiminnan tavoite on positiivisen asenteen luominen lukemista kohtaan ja motivoida heikosti lukevia lukuharrastuksen pariin. (Kerhosta lukukipinä 2015, 3–5.) Seinäjoella Marttilan koululla on toiminut lukukerho vuosina 2010–2012 ja sen hyvien kokemusten innoittamana lähdettiin kehittämään toimintaa laajemmin

”Lukuisia kerhoja Eteläpohjanmaalle” 2014–2015 lukukerhohankkeen avulla. (Yleisten kirjastojen hankerekisteri, [viitattu 6.1.2018]). Toiminnan tavoitteena oli innostaa erityistä tukea lukemisessa tarvitsevat 2.–3. luokan oppilaat lukuharrastuksen pariin. Osa näistä kerhoista on edelleen toiminnassa. Tämä hanke kattoi melkein koko maakunnan. (Heikkilä 2016, 112–113.) Toiminta oli yhteistyötä koulujen kanssa, koska vain koulujen opettajat tietävät kenellä oppilaista on lukemisvaikeuksia ja ketkä oppilaat hyötyisivät kerhosta. Kerhot toimivat joko koulujen tiloissa tai kirjastossa. Kerhojen ohjaajina toimi sekä opettajia että kirjastotyöntekijöitä. (Heikkilä & Tuisku 2017, 54–55.)

Seinäjoen kaupunginkirjasto on järjestänyt vuonna 2017 kesäleirin lukemisesteisille lapsille. Siinä kohderyhmänä oli kolmannelle luokalle menevät oppilaat, jotka tarvitsevat erityistä tukea lukemaan oppimisessa. Leiri toimi päiväleirinä kahden viikon ajan. Sitä ohjasivat erityisopettaja sekä kirjastotyöntekijä. Leirille osallistui 10 lasta ja leirin tarkoituksena oli innostaa ja houkutella lapset lukemisen pariin leikkien, pelaillen, lukien ja tutustuen erilaiseen kirjallisuuteen. (Heikkilä 2017.) Leiriä ohjanneen erityisopettajan Saija Kantasen osallistujille tekemän lukitutkimuksen mukaan heidän lukemisensa parantui leirin aikana. Kantasen (2018) mukaan ”alkumittauksessa neljällä (4) lapsella lukeminen oli ollut heikkoa kaikissa tehtävissä ja neljällä (4) lapsella oli ollut vaikeuksia kahdessa lukemistehtävässä.” Kaksi (2) lasta luki hänen mukaansa jo alkumittauksissa keskitasoa tai hyvää keskitasoa vastaavalla tavalla. ”Kuuden (6) lapsen lukeminen oli edistynyt kaikissa kolmessa tehtävässä, kahden (2) kahdessa tehtävässä ja yhden 1 (1) tehtävässä.” Kantasen mukaan kaikilla heikoilla lukijoilla sekä toisella keskitasoisella lukijalla lukeminen oli edistynyt leirin aikana.

3.5 Lukukoiratoiminta

Lukukoiratoiminnassa koira tulee ohjaajansa kanssa kirjastoon, ja lapset voivat lukea koiralle. Koira ei arvostele eikä etsi virheitä. Lukukoiratoiminnassa onkin tavoitteena innostaa ja rohkaista heikosti lukevia lapsia lukemaan, ja siten edistää lukutaitoa. Suomessa lukukoiratoimintaa on ollut muutaman vuoden ajan. Ensimmäinen

lukukoira Suomessa aloitti vuonna 2011 Espoon kirjastossa. (Fogelholm 2013.) Lukukoiratoiminta on levinnyt Suomeen Yhdysvalloista. Se on osa eläinavusteista (Animal-assisted Activities. AAA) toimintaa. (Laatusuositus yleisten kirjastojen... 2016, 3.) Eläinavusteinen toiminta mahdollistaa ihmisen hyvinvoinnin lisäämisen kasvatuksellisten, motivoivien tai mielihyvää tuottavien keinojen avulla. Eläinavusteinen toiminta on yleensä vapaaehtoistoimintaa. (Ikäheimo 2013, 10.)

Lukukoiratoiminta on melko uusi asia Suomessa, mutta se on jo levinnyt laajalle Suomen kirjastoissa. Toimintaan liittyviä tutkimuksia Suomessa on tehty vasta melko vähän. Tirkkosen (2017, 49–50, 53) tutkimuksen mukaan lukukoiralle lukeminen lisäsi lukemisen mielekkyyttä, jolloin se motivoi lukemaan ja kehitti oppilaiden lukutaitoa. Oppilaat kokivat lukukoiralle lukemisen tärkeäksi ja halusivat lukea koiralle, koska oli mukavaa tulla kuulluksi ja kuunnelluksi. Lisäksi he kokivat, että koira oli hyvä ja rauhallinen kuuntelija. Koira ei huomaa virheitä, eikä huomauttele lukemisesta.

Mikkelin kaupunginkirjasto ja Suomen Kennelliitto ovat yhdessä toteuttaneet kansallisen laatusuosituksen yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan 2016. Suosituksen myötä myös virallisia lukukoirakoulutuksia on järjestetty Suomessa vuoden 2017 alusta lähtien. Koirien soveltuvuusarvioinneista ja koiraohjaajien koulutuksista vastaa Kennelliitto. Suomessa lukukoiratoiminta on osa Kennelliiton kaverikoiratoimintaa. (Laatusuositus yleisten kirjastojen... 2016, 2.)

3.6 Lukemista edistävät kampanjat ja hankkeet

Lasten ja nuorten lukemisen edistämiseen liittyviä hankkeita ja kampanjoita on toteutettu niin alueittain kuin valtakunnallisesti. Esimerkiksi valtakunnallisen opetus- ja kulttuuriministeriön kolmevuotisen Lukuinto-ohjelman (2012–2015) tavoitteena oli innostaa lapsia ja nuoria monipuolisen lukemisen ja kirjoittamisen pariin. Ohjelman kohderyhmänä olivat 6–16 -vuotiaat lapset, heidän vanhempansa sekä opettajat ja kirjastotyöntekijät. (Lukuinto-opas 2015, 3.) Lukuinto-ohjelmalla oli vaikutusta kirjastonkäytön lisääntymiseen, perheen ja oppilaiden myönteiseen asennoitumiseen lukemista kohtaan. Lisäksi kirjasto nähtiin merkittävänä oppimisympäristönä tarjoten laajan lukuharrastusta tukevan aineiston. Hankkeen avulla onnistuttiin innostamaan

lukemaan enemmän, jonka myötä lukeminen parani ja myös kirjoitustaidon koettiin parantuneen. (Ikonen & Kurttila-Matero 2014.)

Kirjasto kaikille (2013–2015) valtakunnallisessa hankkeessa puolestaan tavoitteena oli lukemisesteisten asiakkaiden tavoittaminen entistä paremmin yleisten kirjastojen ja Celian (Saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus) äänikirjapalvelujen avulla. Hankkeen kohderyhmänä olivat lapset ja nuoret, joilla on lukivaikeuksia sekä ikääntyneet heikkonäköiset. (Celia, [viitattu 9.3.2018].) Tavoitteena hankkeessa oli 8000 henkilöasiakkaan lisäys sekä verkkolainojen 20% osuus kokonaislainoista. Hanke lisäsi tietoisuutta Celia palveluista ja lisäsi sitä myötä Celian asiakkaita melkein 8000 ja verkkolainoja 30 % kokonaislainoista. Lisäksi se toi uusia yleisiä kirjastoja ja korkeakoulukirjastoja Celian yhteisöasiakkaiksi. (Kilpiö 2016, 2.)

Jyväskylän kaupunginkirjaston Pojat lukemaan -hankkeessa tavoitteena oli saada Keski-Suomen alakoululaiset pojat lukemaan enemmän. Toiminnassa käytettiin erilaisia menetelmiä lukuinnon herättämisessä kuten kirjavinkkauksia, kilpailuja, monilukutaitokerhoja, rap-pajoja, lukevien esikuvien kertomuksia ja erillisiä lukudiplomilistoja pojille. Lisäksi tarkoituksena oli lisätä vanhempien ja opettajien tietoisuutta poikakirjallisuudesta. Toiminnalla saatiin hyviä kokemuksia siitä, minkälaisilla keinoilla poikia kannattaa innostaa lukemaan ja mitkä asiat poikia kiinnostavat. Pojat olivat kiinnostuneet kilpailuista, rap-pajoista ja -tapahtumista ja varsinkin viidesluokkalaiset olivat innostuneet monilukutaitokerhosta. (Pojat lukemaan, [viitattu 9.3.2018].)

4 KIRJASTORALLI SEINÄJOEN KAUPUNGINKIRJASTON TOIMIPISTEISSÄ

4.1 Seinäjoen kaupungin alakoulujen erityisopetus

Seinäjoen kaupunki sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnassa. Seinäjoki on toiminut kaupunkina vuodesta 1960 lähtien. Kuntaliitos Peräseinäjoen kanssa vuonna 2005 sekä Nurmon ja Ylistaron kanssa vuonna 2009 laajensivat Seinäjoen kaupunkia merkittävästi niin alueellisesti kuin asukasluvultaankin. (Seinäjoki, [viitattu 22.2.2018].) Vuoden 2016 lopussa Seinäjoen väkimäärä oli 62 052 asukasta (Kuntien avainluvut, [viitattu 3.1.2018]). Seinäjoella perusopetuksen alakouluja on 21. Niistä 12 sijaitsee ns. kantakaupungin alueella, 5 alakoulua sijaitsee Nurmon alueella, Peräseinäjoella on 5 alakoulua sekä Ylistarossa 4 alakoulua. (Seinäjoki, [viitattu 22.2.2018].)

Seinäjoen kouluissa on käytössä kolmiportainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Tuen muodot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Yleisessä tuessa tavoitteena on mahdollisimman nopea ja varhainen puuttuminen oppilaan ongelmiin. Tehostetulla tuella tehostetaan määrällisesti ja tavoitteellisesti yleisen tuen tukimuotoja kuten henkilökohtaista ohjausta, tukiopetusta ja monipuolisia opetusmenetelmiä. Oppilaan vanhemmat ja opettajat laativat yhdessä oppimissuunnitelman, johon suunnitellaan oppilaan tarvitseman tuen tarpeet ja tavoitteet sekä menetelmät. Jos tehostettu tuki ei riitä, siirrytään erityiseen tukeen. Siinä opettajat tekevät pedagogisen selvityksen oppilaan opintojen edistymisestä ja oppilaalle tehdään erityisen tuen päätös. Erityinen tuki on kuntouttavaa ja oppilaalle henkilökohtaisesti suunniteltua. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. Laaja-alaiset erityisopettajat vastaavat oppilaiden osaisesta erityisopetuksesta oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Laaja-alaisia erityisopettajia Seinäjoen alueen alakouluissa työskentelee 20 ja lisäksi neljä erityisopettajaa toimii tukiluokkien opettajina. Laaja-alaisista erityisopettajista viisi työskentelee useammalla alakoululla ja 15 työskentelee yhdellä alakoululla. Nämä jaot on tehty oppilasmäärien mukaan. (Seinäjoki, [viitattu 22.2.2018].)

Vuonna 2016 Seinäjoen alakouluissa oli 2.–3. luokkalaisia yhteensä 1 434. Näistä keskimäärin 14,7 prosenttia oli opetuksessa joko tehostetun tai erityisen tuen piirissä. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Tehostettua tai erityistä tukea saaneet peruskoulun 2.–3. luokan oppilaat Seinäjoki 2016 (Tilastokeskus 2018).

Seinäjoki 2016	Tehostettua tukea saaneet yhteensä		Erityistä tukea saaneet yhteensä		Kaikki oppilaat yhteensä
2. vuosiluokka	52	6,9%	54	7,2%	750
3. vuosiluokka	55	8,0%	50	7,3%	684

4.2 Seinäjoen kaupunginkirjaston lasten ja nuorten palvelut

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Seinäjoen kaupunginkirjasto. Seinäjoen kirjasto on perustettu vuonna 1865, ja vuosina 1968–2017 kirjasto on toiminut maakuntakirjastona. Seinäjoen kaupunginkirjastoon kuuluu pääkirjasto, Nurmon lähikirjasto, Keski-Nurmon kombikirjasto, Peräseinäjoen ja Ylistaron monipalvelukirjastot sekä Seinäjoen lukion kirjasto ja Törnävän sairaalan alueella toimiva Törnävän kirjasto. Lisäksi alueella liikennöi kaksi kirjastoautoa. Seinäjoen kaupunginkirjasto kuuluu Eepos-kirjastokimppaan 21 muun kunnan kanssa. (Seinäjoen kaupunginkirjasto, [viitattu 26.1.2018].)

Seinäjoen kaupunginkirjaston kävijämäärä vuonna 2016 oli 480 386 sekä aineistokokoelman suuruus 448 930. Tästä kokoelmamäärästä kirjoja on noin 372 000. Lasten kauno- ja tietokirjallisuutta on 132 194 eli 35,5 prosenttia kaikista kirjoista. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot, [viitattu 26.1.2018].) Vuoden 2017 aikana lasten ja nuorten kaunokirjallisuuden lainaukset kasvoivat 8 prosenttia vuoteen 2016 verrattuna. Lasten tietokirjallisuuden lainat puolestaan kasvoivat 5,5 prosenttia. (Seinäjoen kaupunginkirjasto, [viitattu 26.1.2018].)

Seinäjoen pääkirjastossa työskentelee lasten ja nuorten kirjastopalveluissa kuusi työntekijää. Seinäjoen alueen lasten- ja nuortenkirjastopalvelujen palvelupäällik-

könä toimii Outi Kytöniemi Seinäjoen kaupunginkirjaston pääkirjastosta. Lähikirjastoissa puolestaan yksi työntekijöistä aina vastaa kouluyhteistyöstä. Kirjastojen työntekijöistä kuitenkin kaikki ovat asiakaspalvelussa tekemisissä Kirjastorallitoiminnan kanssa ja ovat sitoutuneet toimintaan.

Seinäjoen kaupunginkirjaston toimenpideohjelmassa 2017–2022 (9–10) on painopistealueeksi nostettu erityisesti lapset ja nuoret, maahanmuuttajat ja syrjäytymisvaarassa olevat, erityisesti lukemisesteiset. Lisäksi Seinäjoen kaupunginkirjasto on yhdessä Seinäjoen perusopetuksen kanssa laatinut yhteistyösuunnitelman, jonka mukaan kirjastolla on erityinen ohjelma lapsille, joilla on haasteita lukemisessa. Näitä palveluja kehittämään ja koordinoimaan on perustettu kirjaston ja erityisopetuksen yhteinen luki-tiimi.

Useimmilla alakouluilla on oma koulukirjasto, josta oppilaat voivat lainata kirjoja. Nämä ovat täysin koulujen itsensä ylläpitämiä. Koululta on valittu yksi opettaja kirjastovastaavaksi, joka huolehtii kirjaston aineistosta ja toimii yhteistyöhenkilönä Seinäjoen kaupunginkirjaston kanssa. Kaikilla kouluilla käy myös viikoittain kirjastoauto. Kirjaston ja koulun yhteistyö on kirjattu myös uuteen opetussuunnitelmaan. Kirjasto tukee koulua opetus- ja kasvatustehtävissä ja auttaa tarjoamaan oppilaille erilaisia palveluja ja elämyksiä (Niemi 2016).

4.3 Kirjastoralli-toiminta

Seinäjoen kaupunginkirjaston toimipisteissä on syksyllä 2016 aloitettu uusi kampanja, Kirjastoralli. Kirjastotoimenjohtaja Mervi Heikkilän (2017) mukaan kirjasto haluaa tukea sekä lukutaitoa että -harrastusta. Seinäjoen kaupunginkirjasto on painottanut erityisesti lasten ja nuorten lukemiskasvatusta sekä yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja peruskoulujen kanssa. Heikkilän mukaan kirjasto tavoittaa helpommin ne, jotka jo lukevat hyvin ja joilla on myönteinen asenne lukemiseen. Mutta miten ja minkälaisella toiminnalla kirjasto pystyisi tavoittamaan ne lapset ja nuoret, joilla on haasteita lukemisessa Heikkilä (2017) lisää. Lukukerhoista Seinäjoella oli saatu jo hyviä kokemuksia, mutta ne vaativat enemmän resursseja, niin työntekijöiden kuin rahoituksenkin suhteen. Heikkilä (2017) tuo esille, että kirjastossa tuli mietintään, minkälaiselle toiminnalle saataisiin paremmin katettua tämä kohderyhmä. Ideana

nousi kampanja, joka olisi suunnattu suoraan lukilapsille. Tätä varten perustettiin ns. luki-tiimi, jossa mukana on kirjaston ja erityisopetuksen edustajia. Hänen mukaansa luki-tiimissä yhdessä kehiteltiin, mitä ja minkälaista toimintaa kampanjassa tulisi olemaan. Ajatuksena oli, että se olisi mahdollisimman matalan kynnyksen kampanja, ja että pienestäkin suorituksesta palkittaisiin. Toiminnan ajatuksena oli suunnata erityistä tukea sinne missä sitä erityisesti tarvitaan. Kohderyhmäksi kampanjaan täsmentyi 2.–3. luokan erityistä tukea lukemisessa tarvitsevat oppilaat. Kaikilla ei välttämättä ole diagnoosia lukivaikeudesta, vaan toiminnan ajatus on mahdollisimman varhainen tuki.

Heikkilä (2017) korostaa, että toiminta toteutetaan yhteistyössä Seinäjoen koulujen erityisopetuksen kanssa, sillä sitä kautta pystytään tavoittamaan kyseinen kohderyhmä. Erityisopettajilla on tieto siitä, kenellä on lukemisvaikeuksia ja ketkä mahdollisesti hyötyisivät kampanjasta. Kirjastorallitoiminnan tavoitteena on saada lukemisesteiset lapset tutustumaan kirjastoon, löytämään kirjastosta innostavaa ja mielenkiintoista luettavaa, kysymään vinkkejä ja neuvoja kirjastonhenkilökunnalta sekä lukuinnostuksen ja -motivaation herättäminen ja siten myös lukutaidon parantaminen. Yhtenä toiminnan osa-alueena on myös lukukoiratoiminta. Kirjastoralliin osallistuneet voivat varata aikoja lukukoiralle lukemiseen ja näin saada miellyttäviä lukukokemuksia, ilman että lukemista arvostellaan ja puututaan virheisiin.

Luki-tiimissä suunniteltiin kaksivaiheinen keväisin ja syksyisin vaihtuva Kirjastorallipassi (Liite 1 & Liite 2), johon sisällytettiin kirjastokäyntejä, erilaisia tehtäviä ja lukemisen harjoittelua. Lisäksi passissa on lukuvinkkejä ja lukukoiraesittelyitä. Kirjastorallia voi suorittaa kaikissa Seinäjoen kirjaston toimipisteissä, myös kirjastoautoissa. Passi suunniteltiin niin, että syksyn passissa painottuu enemmän kirjastoon ja erillaiseen aineistoon tutustuminen ja kevään passi painottuu enemmän lukemaan kannustamiseen. (Heikkilä 2017.)

Heikkilän (2017) mukaan varsinainen toiminta lähti liikkeelle siitä, että erityisopettajien rehtori Ville Järvi jakoi laaja-alaisille erityisopettajille tiedon kirjaston kampanjasta. Erityisopettajat valitsivat luokiltaan sellaiset oppilaat, joiden he ajattelivat hyötyvän Kirjastorallitoiminnasta. Sen jälkeen he pyysivät kirjastolta tarvittavan määrän passeja ja jakoivat ne koulussa kyseisille oppilaille. Tämän jälkeen oppilaat joko aloittivat passin tehtävien suorittamisen tai sitten eivät, sillä tämä toiminta oli täysin

oppilaiden vapaa-ajan toimintaa ja täysin vapaaehtoista. Kirjastorallitoimintaa on suunniteltu jatkettavan ns. vuosittaisena toimintana, jos kokemukset toiminnasta ovat hyviä ja erityisopettajat pystyvät olemaan toiminnassa mukana omalla panoksellaan.

Noin 450 Kirjastorallipassia jaetaan kausittain eri alakouluille. Syksyn 2016 Kirjastorallin loppuun suorittaneita oli 60, 13,3 prosenttia kaikista suorittaneista. Kevään 2017 kampanjan suorittaneita oli 68 oppilasta, 15,1 prosenttia. Osallistuneiden määrää on tilastoitu alusta lähtien, mutta eri toimipisteiden tilastojen merkintäepäselvyyksistä johtuen määrissä on epätarkkuuksia. Myös jaettujen passien määrässä on epäselvyyttä, koska passien lisäpyyntöjä tuli myöhemmin ja niitä ei kirjattu tilastoihin.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tässä opinnäytetyössä käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta, sillä tutkimuksella pyrittiin hankkimaan Kirjastorallitoimintaan osallistuneiden mielipiteitä, kokemuksia ja näkemyksiä toiminnasta. Kanasen (2010, 36, 41) mukaan laadullista tutkimusta käytetään usein juuri uuden ilmiön tai toiminnan ymmärtämiseen ja kun halutaan saada syvällisempi tulkinta toiminnasta. Puusa ja Juuti (2011, 47–48) puolestaan korostavat, että laadullisessa tutkimuksessa keskeisintä on tutkimukseen osallistuvien ihmisten näkökulman tuominen esiin, toisin sanoen tutkittavien kokemukset ilmiöstä.

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä kolme tärkeintä ovat teemahaastattelu, havainnointi ja erilaiset dokumentit, kuten tilastot, pöytäkirjat ja muistiot eli niin sanottu sekundäärinen aineisto. Tutkimuksen tietolähteenä voivat siis olla joko ihminen tai erilaiset aineistot. (Kananen 2010, 48; 2017, 69). Tässä työssä käytettiin teemahaastattelua, sillä kuten Puusa (2011, 81) korostaa, teemahaastattelun lähtökohtana on, että tutkittavat ovat kokeneet tietyn asian, tai olleet mukana tutkittavassa toiminnassa. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina, sillä tutkimuksessa haluttiin saada osallistujien henkilökohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä asiasta. Yksilöhaastatteluilla saadaan tarkempaa ja luotettavampaa tietoa, koska ryhmähaastattelun muiden ihmisten vaikutus on pois suljettu. Mutta vastaa- vasti haastattelijan työmäärä kasvaa, jos haastateltavia on useita. (Kananen 2010, 53.)

5.1 Teemahaastattelu

Hirsjärvi ja Hurme (2011, 47–48) käyttävät puolistrukturoidusta haastattelusta nimitystä teemahaastattelu, sillä heidän mukaansa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, aihepiireihin, jotka ovat kaikille haastateltaville samat. Teemoista tehdään haastattelurunko, jonka mukaan edetään, mutta tutkija voi vaihtaa kysymysten järjestystä ja muotoa, ja haastateltava voi vastata vapaasti omin sanoin esitettyihin kysymyksiin (Eskola & Suoranta 2008, 86). Teemahaastattelu on Eskolan ja Vasta-

mäen (2015, 27–28) mukaan Suomen suosituin tutkimustapa kerätä laadullista aineistoa. He korostavat, että teemahaastattelun ajatuksena on saada selville, mitä joku ajattelee jostakin asiasta. Se on eräänlainen keskustelu, jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa selvittämään tutkimukseen liittyvät asiat. Koska tutkimushaastattelu on aina vuorovaikutustilanne, vuorovaikutuksen onnistumisella on tärkeä merkitys koko tutkimuksen onnistumiselle (Raittila, Vuorisalo & Rutanen 2017, 330). Tämän vuoksi tutkijan onkin otettava tarkasti huomioon haastattelun kohderyhmä.

Lapsia haastateltaessa, tutkijan tulee perehtyä mahdollisimman hyvin lasten kokemusmaailmaan ja esimerkiksi kielelliseen ilmaisukykyyn. Kysymysten tulee olla lapsista ymmärrettäviä ja ne tulee asettaa niin, ettei kysymykset itsessään jo sisällä tai johdata oletettua mielipidettä. Lisäksi lapsia haastateltaessa tulee pystyä reagoimaan monenlaisiin tilanteisiin. (Aarnos 2015, 167.) Tutkijan tulee olla kiinnostunut kaikesta mitä lapsi kertoo, vaikka lapsi kertoisi välillä pitkästi esimerkiksi lemmikistään (Andersson 1998, Hirsjärven ja Hurmeen 2011, 131 mukaan). Tutkijan on siis varauduttava niin hiljaisiin kuin puheliasiinkin haastateltaviin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 206). Raittila, Vuorisalon ja Rutanen (2017, 325) mukaan lapsi tulee kuitenkin kohdata haastattelussa samalla tavalla kuin muutkin ihmiset, mutta myös yksilöllisesti. Luomalla haastateltavaa huomioivan ja kuuntelevan sekä vastaavuoisen haastattelutilanteen, saadaan myönteinen ja avoin haastattelutilanne (Aarnos 2015, 167). Tässä työssä yhtenä tutkimusryhmänä oli juuri alakoululaiset. Haasteena olikin saada hyvä vuorovaikutus lapsiin ja onnistua haastatteluissa, sillä kohderyhmänä oli erityistä tukea lukemisessa tarvitsevat, joilla saattaa usein olla myös muita vaikeuksia kuten oppimisvaikeuksia, puhe-, käyttäytymis- tai keskittymisvaikeuksia (Marttinen ym. 2008, 21–23). Etuna haastattelujen onnistumisessa oli 20 vuoden kokemus lasten kanssa työskentelystä sekä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta.

Tehtäessä teemahaastattelua myös puhelinhaastattelu on hyvä vaihtoehto, koska sillä mahdollistetaan myös kiireisten ja kaukana asuvien ihmisten haastatteleminen (Drever 1998, Hirsjärven ja Hurmeen 2011, 65 mukaan). Tässä työssä käytettiin kolmen haastateltavan osalta puhelinhaastattelua.

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelun etuna on joustavuus. Aiheita ja kysymyksiä on mahdollista täsmentää ja syventää sekä niiden muotoa ja järjestystä voi vaihdella. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34–35.) Tuomi ja Sarajärvi (2018, 86) mainitsevat haastattelun eduksi myös sen, että haastattelun aikana voi samalla havainnoida ja merkata ylös, miten asia ilmaistaan. Mutta toisaalta haastattelut ja niihin valmistautuminen, litterointi ja tulkinta ovat työläitä ja aikaa vieviä (Kananen 2010, 53). Lisäksi haastattelut vaativat tutkijalta perehtymistä haastattelijan osaan, niin vuorovaikutukseen, neutraalisuuteen kuin eettisiin kysymyksiinkin (Ruusuvoori & Tiittula 2017, 68; Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414–415).

Oppilaiden ja vanhempien haastattelun teemoiksi (Liite 5; Liite 6) nostettiin Kirjastorallitoiminta, kirjastonkäyttö ja lukeminen, sillä nämä ovat kaikki yhteydessä toisiinsa tutkittavassa Kirjastorallitoiminnassa. Erityisopettajien ja kirjastotyöntekijöiden haastatteluiden teemoiksi (Liite 7; Liite 8) puolestaan otettiin Kirjastoralli sekä koulun ja kirjaston välinen yhteistyö, sillä näillä saataisiin tietoa ja kehittämis ehdotuksia toiminnan kehittämiseen työntekijöiden näkökulmasta. Haastattelurunkoa suunniteltaessa tuleekin ottaa huomioon, että teemat edustavat tutkittavaan toimintaan liittyviä pääasioita (Hirsjärvi & Hurme 2011, 66–67). Kanasen (2010, 55) mukaan teemoilla pyritään lähestymään eri puolilta tutkittavaa ilmiötä. Haastattelukysymykset laaditaan aiheiden mukaan ja ne ohjaavat ja ovat tukena haastattelussa. Ne ovat niin sanottuja puolistrukturoituja kysymyksiä, jotka ovat suuntaa antavia ja haastattelijalla voi tarvittaessa täsmentää ja syventää kysymyksiä. Kysymykset voidaan esittää myös missä järjestyksessä tahansa.

5.2 Aineiston analysointi

Laadullisen aineiston analyysia ja tulkintaa tapahtuu jo aineistonkeruuvaiheessa. Analyysin aikana tutkijan vaikutelma ja ymmärtämys ilmiöstä laajentuvat. (Kananen 2010, 51.) Tutkimusongelma ja aineisto ovat tiiviissä yhteydessä keskenään (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13). Haastatteluiden litterointi, analysointi ja tulkinta ovat aikaa vievää ja työlästä, sillä aineistoa kertyy helposti runsaasti (Kananen 2010, 53; Hirsjärvi & Hurme 2011, 135). Litteroinnissa aineisto myös anonymisoidaan, jolloin aineistosta poistetaan tai muutetaan kaikki sellainen tieto,

minkä perusteella haastateltava olisi mahdollista tunnistaa (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 419; Ruusuvuori & Nikander 2017, 438). Valmiissa työssä haasteltaviin voi viitata kirjaimin, numeroin tai esimerkiksi ryhmän tai sukupuolen mukaan (Mäkinen 2006, 115). Tässä tutkimuksessa tutkittaviin viitataan haastateltavan kohderyhmän mukaan kirjaimin ja numeroin. Aineiston luokittelu ja koodaus ovat osa analyysia. Siitä saadaan pohja, jonka avulla haastatteluaineistoa myöhemmin tulkitaan, kootaan ja pelkistetään. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 147–149.) Alasuutarin (2014, 39–40, 44) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämistä, jossa karsitaan aineistoa havaintoja yhdistämällä sekä tulkinnasta, jossa ilmiöstä saadusta aineistosta tehdään tulkinta viitaten aiempiin tutkimustuloksiin.

Laadullisen tutkimuksen analyysissä merkittävään asemaan nousee Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 187) mukaan tutkijan tulkinnan luotettavuus; onko kaikki aineisto otettu huomioon, onko litterointi suoritettu oikein ja onko tutkija esimerkiksi tulkinnut aineistoa objektiivisesti. Lisäksi on muistettava, että haastattelujen onnistuminen, näkyy aina aineiston tuloksissa, sillä haastateltavan ja haastattelijan välinen vuorovaikutus ja haastatteluympäristö vaikuttavat haastattelujen onnistumiseen (Raittila, Vuorisalo & Rutanen 2017, 317, 330).

6 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS

Tämä tutkimus tehtiin toimeksiantona Seinäjoen kaupunginkirjastolle. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Seinäjoen kaupunginkirjaston Kirjastoralliin osallistuneiden oppilaiden, heidän vanhempien ja laaja-alaisten erityisopettajien sekä kirjastotyöntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä Kirjastorallin toiminnasta. Tarkoituksena oli myös selvittää heidän mielipiteitään siitä, onko Kirjastorallin toiminnalla ollut vaikutusta oppilaiden lukumotivaatioon, lukuinnostukseen ja lukuharrastuksen lisääntymiseen sekä kirjastonkäyttöön.

6.1 Tutkimuskohde

Koska tutkimuksella haluttiin selvittää kokemuksia ja näkemyksiä Kirjastorallitoiminnasta ja saada kehittämissuhteita sekä tietoa toiminnan merkityksestä, tutkimuskohteeksi on otettu mukaan kaikki Kirjastorallitoimintaan osallistuneet henkilöryhmät eli 2.–3. luokan oppilaat, heidän vanhempansa ja laaja-alaiset erityisopettajat sekä kirjastotyöntekijät eri puolilta Seinäjokea. Haastattelupyynnöt lähetettiin kaikille Kirjastoralliin osallistuneille oppilaille ja heidän vanhemmille sekä laaja-alaisille erityisopettajille. Lisäksi tutkimuspyyntö lähetettiin kaikkiin Seinäjoen kaupunginkirjaston toimipisteisiin, jotta saataisiin näkökulmia niin isoista kuin pienistä toimipisteistä. Kanasen (2010, 54) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ei useinkaan voida etukäteen määrittellä haastateltavien määrää, vaan tutkimusongelma ja havaintoyksiköiden määrä ratkaisevat.

Tutkimukseen osallistui syksyn 2016 ja kevään 2017 Kirjastoralliin osallistuneista 2.–3. luokan oppilaista 33 oppilasta ympäri Seinäjokea, niin pienistä kuin suuristakin kouluista. Heistä tyttöjä oli 16 ja poikia 17. Kakkosluokkalaisia heistä oli 18 ja kolmosluokkalaisia 15. Vanhempien haastatteluihin osallistui 14 äitiä, joiden lapset olivat olleet mukana Kirjastorallitoiminnassa, mutta nämä eivät välttämättä olleet haastatteluun osallistuneiden oppilaiden vanhempia. Vanhemmat olivat myös eri puolilta Seinäjokea. Seinäjoen alakoulujen laaja-alaisista erityisopettajista tutkimukseen osallistui 5. Kirjastotyöntekijöitä tutkimukseen osallistui kaikista lähikirjastoista sekä pääkirjastosta, yhteensä 6 työntekijää.

6.2 Aineiston keruu

Teemahaastattelut toteutettiin kahdessa osassa vuoden 2017 aikana. Toukokuussa 2017 haastateltiin Kirjastoralliin osallistuneita oppilaita ja heidän vanhempiaan. Marras-, joulukuussa 2017 haastateltiin erityisopettajia sekä kirjastotyöntekijöitä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelut nauhoitettiin, että pystyttiin paremmin keskittymään haastateltavaan sekä kysymyksiin.

Oppilaita ja erityisopettajia haastateltiin heidän kouluillaan. Vanhempien ja kirjastotyöntekijöiden haastattelut pidettiin kirjastojen tiloissa. Kahta vanhemmista haastateltiin puhelimitse, koska he eivät päässeet tulemaan paikan päälle. Ennen haastatteluja pyydettiin tutkimusluvut kouluille Seinäjoen kaupungin sivistyskeskukselta (Liite 3) sekä vanhemmilta oppilaiden haastatteluja varten. Oppilaiden tutkimuslupakyselyt sekä vanhempien tutkimuspyynnöt (Liite 4) lähetettiin sähköpostilla kaikille Seinäjoen koulujen laaja-alaisille erityisopettajille, jotka jakoivat ne Kirjastoralliin osallistuneiden oppilaiden vanhemmille. Tämän jälkeen tutkimukseen lupautuneiden oppilaiden erityisopettajien kanssa sovittiin haastatteluajat kouluille. Haastatteluun suostuneihin vanhempiin otettiin henkilökohtaisesti yhteyttä ja sovittiin haastatteluajasta ja paikasta. Laaja-alaisen erityisopettajien haastattelupyynnöt lähetettiin kaikille Seinäjoen alakoulujen laaja-alaisille erityisopettajille sähköpostitse. Kirjastotyöntekijöiden haastattelupyynnöt lähetettiin lähikirjastojen kirjastonjohtajille sekä pääkirjaston osalta lasten- ja nuortenpalveluiden palvelupäällikölle sähköpostitse.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Oppilaiden ja vanhempien haastattelut

Opinnäytetyön oppilaiden ja vanhempien yksilöhaastattelut toteutettiin toukokuussa 2017. Tutkimushaastatteluun osallistui Seinäjoen alueen alakouluista Alakylän, Ala-viitalan, Halkosaaren, Keski-Nurmon, Kivistön, Niemistön, Pohjan ja Toukolanpuiston alakoulut, joista yhteensä 33 oppilasta. Haastatteluihin osallistuneista tyttöjä oli 16 ja poikia 17. Kakkosluokkalaisia oli 18 ja kolmosluokkalaisia 15 oppilasta. Tarkempia määritelmiä, kuinka monta oppilasta mistäkin koulusta osallistui haastatteluun, ei mainita tutkimusetiikan mukaisesti anonyymiteetin turvaamiseksi. Haastattelujen viittausmerkintänä käytetään kohderyhmän kirjainta ja numeroa, oppilas 1 = O1 sekä vanhempi 1 = V1. Haastateltujen runsaasta määrästä johtuen tuloksia tarkasteltaessa käytetään osamerkintöjä, kuten suurin osa, kaksi kolmasosaa. Alle viiden haastateltavan määrät mainitaan numeroissa, esimerkiksi kaksi haastatelluista vanhemmista. Tässä kohdassa tarkastellaan sekä oppilaiden että vanhempien haastatteluiden tuloksia yhdessä teemoittain.

Haastatelluista oppilaista 24 oli osallistunut molempiin, sekä syksyn 2016 että kevään 2017, Kirjastoralleihin. 9 oppilasta olivat osallistuneet joko syksyn 2016 tai kevään 2017 Kirjastoralliin. Haastatteluissa oli mukana myös sellaisia oppilaita, jotka eivät olleet suorittaneet Kirjastorallia loppuun saakka.

Vanhemmista tutkimushaastatteluun osallistui 14 äitiä. Nämä kuitenkin kaikki eivät välttämättä ole tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden vanhempia, vaan joukossa on myös sellaisia vanhempia, joiden lapsi ei osallistunut haastatteluun. 11 vanhemman lapset olivat osallistuneet molempiin Kirjastoralleihin. Kolmen vanhemman lapsi oli osallistunut vain kevään 2017 Kirjastoralliin. Tutkimuksessa oli mukana vanhempia, joiden lapset eivät olleet suorittaneet Kirjastorallia loppuun. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat eri puolilta Seinäjokea.

7.1.1 Kokemukset Kirjastorallista

Kysyttäessä oppilaiden mielipiteitä Kirjastorallista, päällimmäiseksi nousi innostus toimintaa kohtaan. Kaikki tutkimukseen osallistuneet oppilaat pitivät toiminnasta. Heidän mielestään ”Kirjastoralli oli kiva, koska siinä sai lukea, mennä kirjastoon, tehdä tehtäviä ja sitten niistä sai palkintoja”. Kahta lukuun ottamatta kaikki halusivat osallistua uudestaankin Kirjastoralliin. Kysyttäessä miksi he halusivat osallistua uudestaan, pääasiaksi nousi, että saisi palkinnon. Myös vanhempien mielestä palkinnot olivat ne, jotka innostivat suorittamaan. Lisäksi suurin osa oppilaista halusi tehdä passin tehtäviä siksi, että siinä tulee luettua enemmän. Erään oppilaan mielestä hän haluaisi osallistua uudestaan Kirjastoralliin

ku muuten ei oikeen niinku oo silleen aikaa lukia silleen, ja sitte ku tulee kirjastoralli niin huomaaki, jotta sähän oot koko aika melekeen sen kirjan ääres. Ja sitte ku siinä on silleen niinku hauskuudesta palakitaan, elikkä ku lukee sellasia esim. kivoja kirjoja niin niistäki saa silti palakintoja, kun sen on suorittanu sitte. (O16.)

Haastatelluista oppilaista kaksi oli käynyt Kirjastorallin aikana lukemassa lukukoiralle. Se oli heidän mielestään ollut ”tosi kivaa”. Molemmat olivat lukeneet useamman kerran sekä syksyllä 2016 että keväällä 2017. Myös vanhempien haastatelluissa kahden lapsi oli käynyt lukemassa lukukoiralle. Toinen heistä oli käynyt lukemassa useamman kerran. Tämän vanhemman (V7) mukaan lapsi oli rauhallinen koiralle lukiessa, vaikka muuten on vilkas. Lapsi oli huomaamatta lukenut koko kirjan ja oli ollut siitä itsekin ylpeä.

Kirjastorallin palkinnoista pidettiin valtavasti. Oppilaiden mielestä palkinnot olivat ”tosi kivoja”. Mukavaa heidän mielestään oli myös se, että sai itse valita minkä ottaa. Muutaman mielestä elokuvalippu oli sen vuoksi kiva, koska he pääsevät niin harvoin katsomaan elokuvia. Lisäksi useat oppilaat pitivät uimisesta, jonka vuoksi uimahallilippu oli suosittu. Vanhemmat kokivat, että vaihtoehtoja oli sopiva määrä, ja palkinnot motivoivat lapsia. Lisäksi niistä pidettiin, koska palkinnot olivat elämyksiä, eivätkä mitään ”krääsää”. Elokuvallipussa koettiin hyväksi niin vanhempien kuin oppilaidenkin mielestä se, että mukaan sai ottaa kaverin. Ideoita palkintovaihtoehtoiksi kysyttäessä oppilaiden keskuudessa suosituimmaksi vaihtoehtoiksi nousivat Duud-

son Activity Park -lippu, touhutalon lippu ja teatterilippu. Vanhempien mielestä palkinnot olivat sopivia. Kuten yksi vanhemmista (V14) mainitsi, ”ei sen tarvi olla mitään isoa, niinku Duudson Parkki tai mitään vastaavaa.” Vanhemmilta palkintovaihtoehdona tuli teatterilippu (V10) ja joku toisenlainen liikuntamuoto uimisen sijaan (V6). Uimahallilippuun toivottiin pitempää voimassaoloaika, että ehtisi paremmin käyttämään ansaitun palkinnon. Suurin osa oppilaista ja vanhemmista kokivat Kirjastorallin suorittamisajan sopivaksi.

Viisi vanhempaa toivoivat lisää lukuvinkkejä Kirjastorallin passiin, sillä he kaipasivat neuvoja siitä, minkälaisia kirjoja tämän ikäisille ja tasoisille kannattaisi lainata. Lukuvinkkejä heidän mielestään voisi olla myös toisten lasten vinkkaamina, sillä ne voisivat innostaa lapsia paremmin. Lisäksi yksi vanhempi (V10) toivoi kirjastojen lasten ja nuorten osastolle lainattavia kirjapusseja, eri aiheisia kokonaisuuksia, kuten aikuisten osalla jo on. Niistä hänen mukaansa voisi saada jotain muuta ja erilaista vaihtoehtoa, ja se myös helpottaisi vanhempia kirjojen etsinnässä. Vanhemmista kaksi toivoivat myös lisää kirjavinkkauksia, sillä niiden oli koettu innostavan lapsia. Viidellä vanhemmalla oli toivomuksena, että syksyn ja kevään tehtäviä yhdisteltäisiin, koska kevään osuus, lukuminuutit olivat pelkkää lukemista ja se oli koettu joissain perheissä haastavaksi. Kirjastokäyntien ja lukemisen yhdistämisellä toivottiin lasten mielenkiinnon pysyvän paremmin yllä. Lisäksi toisissa perheissä syksyn kirjastokäynnit oli koettu haastaviksi, koska pitemmän matkan vuoksi vanhemmat joutuivat kuljettamaan lasta kirjastoon. Myös tämän vuoksi toivottiin tehtävien yhdistelemistä.

Neljä vanhempaa pitivät erityisesti tehtävästä, jossa lapsen piti pyytää kirjaston henkilökuntaa esittelemään kiinnostavia kirjoja. Nämä vanhemmat kokivat, että oli tärkeää, että lapsi itse opettelee hoitamaan asioita, saa tästä rohkaisua ja uskaltaa jatkossa myös kysyä henkilökunnalta. Erään vanhemman (V1) mukaan myös lapselle itselleen oli ollut tärkeää asioida kirjastossa työntekijän kanssa niin, että ”hänet otettiin asiakkaana, eikä jonkun lapsena.” Passin pienistä tehtävistä pidettiin myös. Niitä saisi vanhempien mielestä olla enemmänkin, vaikka ei palkintoa niistä saisi. Vanhempien mielestä tehtävät oli onnistuttu pitämään tarpeeksi helppoina, että lapsi saa niistä onnistumisen kokemuksia, jotka myös puolestaan palkitsevat

lasta. Lisäksi yksi vanhempi (V5) ehdotti, että jonkin tehtävistä voisi laittaa suoritettavaksi tietokoneella, koska se kiinnostaa tämän ikäisiä lapsia ja se voisi sitä myötä innostaa enemmän suorittamiseen. Neljä vanhempaa toivoi passiin luetun ymmärtämisen tehtäviä, sillä lapsilla on myös siinä ongelmia. Suurin osa vanhemmista toivoi, että passissa säilyisi runotehtävä ja että siinä esiteltäisiin erilaista kirjallisuutta ja materiaalia, kuten oli syksyn passissa oleva äänikirjatehtävä. Heidän mielestään tällä tavalla lapset saadaan hyvin tutustutettua erilaiseen aineistoon.

Kevään passin suorittamisessa oli ollut jonkin verran epäselvyyttä. Neljä oppilasta ja neljä vanhempaa olivat luulleet, että passin lukukellotaulukko pitää saada täyteen ennen kuin voi palauttaa passin, vaikka passin ohjeissa luki, että kun lukukellon taulukko on täynnä, tai passin voimassaolo on päätymässä. Lisäksi yksi vanhemmista (V13) toivoi, ettei yleistettäisi, että lapsi ei lue, jos on ongelmia lukemaan oppimisessa. Ne vaikeudet voivat hänen mukaansa olla myös muualla.

Kokonaisuutena vanhemmat kokivat Kirjastorallin positiivisena ja kannustavana. Heidän mielestään oli hienoa, että ralli ei ole mikään kilpailu. Yksi vanhemmista (V7) painotti, että ”toiminta on saatu käännettyä niin, että tämä on kannustavaa, eikä niin, että kun olet heikompi lukemaan, niin siksi teet. Ja ettei lapselle tule tunnetta, että olisi jotenkin huono.” Kirjastorallipassi oli koettu helpottavana ja hyvänä tukena vanhemmalle, ettei vanhempi aina painosta tarttumaan kirjaan vaan tämän avulla vanhempi sai ”houkuteltua” lapsen kirjan pariin. Kuten yksi vanhemmista toi esille:

Meille se on ollu hirveen ihana asia, että tuli vähän jo semmonen että ei oikeen tietty enää, että kääntyykö se siihen, että me niinku liikaa sanotaan, että voisit vaikka lukea. Niin tuleeks siitä semmonen, että en ainakaan lue ku äiti ja iskä käskee. Että silleen se tuntu tosi niin kun helpottavalta, aika hyvältä tuelta, että niin kun joku muu kannusti siihen niin. (V1.)

Toisen vanhemman (V9) mielestä tällainen lukemaan innostamistoiminta on ”ihana tapa toteuttaa, että ku on siinä lukemisessa sitä haastetta ja sit saa ite valita sen mitä lukee.” Se on hänen mielestään eri asia, kun annetaan kirja, mikä on pakko lukea.

Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että Kirjastorallilla oli ollut vaikutusta lasten lukuinnostukseen myönteisesti. Kolme vanhempaa olivat huomanneet esimerkiksi,

että lapsen pitää päästä aikaisemmin iltasella sänkyyn, että ehtii lukemaan. Kolme vanhempaa oli sitä mieltä, että Kirjastorallin aikana innostusta oli, mutta se ei kestänyt rallin jälkeen. Lisäksi kahden vanhemman mielestä ralli ei lisännyt lapsen lukuintoa, eikä oma-aloitteista lukemista. Silti he halusivat korostaa, että kaikki vähäkin lukeminen on positiivista, vaikka se tuleeikin palkinnon saamiseksi. Erään oppilaan vanhemman (V5) mukaan ”tällä hetkellä lukeminen on sen verran huonoilla kantimilla, että kaikki tämmönen täky on hyvin tervetullutta.”

Kuuden vanhemman mielestä toiminnalla on ollut vaikutusta lasten lukutaidon tai lukusujuvuuden parantumiseen. Kaksi heistä (V7, V8) mainitsi, että lapsi pystyy jo lukemaan television tekstitystä, joka aikaisemmin ei onnistunut. Lisäksi eräs vanhempi (V6) mainitsi, että hänen lapsensa lukutaito oli kehittynyt ”tosi paljon” ja myös kirjoittaminen oli kehittynyt. Lapsi käytti hänen mielestään enemmän sellaisia sanoja mitä ei arkikielessä tule, kuten esimerkiksi adjektiiveja. Kaikki haastatelluista vanhemmista kokivat, että tällaiselle toiminnalle on tarvetta ja he toivoivat Kirjastorallin jatkuvan.

7.1.2 Lukeminen ja kirjastonkäyttö

Kaikki oppilaat olivat käyneet ainakin jossakin kirjastossa tai kirjastoautossa aikaisemmin ennen Kirjastorallia. Kolme oppilasta oli käynyt aikaisemmin ainoastaan koulun kirjastossa ja kolme oppilasta oli käynyt vain kirjastoautossa ennen Kirjastorallia. Puolet vanhemmista oli sitä mieltä, että Kirjastoralli lisäsi jonkin verran kirjastonkäyttöä ja varsinkin kiinnostusta kirjastoa kohtaan sekä madalsi kynnystä käyttää kirjastoa. ”Kirjastoralli oli hyvä syy lähteä kirjastoon” (V1). Vanhemmista kaikki olivat käyneet kirjastossa aikaisemmin. 17 oppilaan mielestä kirjastosta on helppo löytää kiinnostavia kirjoja. Vanhemmista 10 mielestä kirjastosta on helppo löytää, mitä etsii. Kaksi mainitsi, ettei löydä, koska käy niin harvoin ja kahden mielestä tarvittaessa kysytään henkilökunnalta neuvoa. Vanhempien mielestä kirjoja lainataan pääasiassa kiinnostavan aiheen mukaan. He kokivat, että kirjat, jotka kirjastoissa on erikseen nostettu esille, houkuttelevat lainaamaan. Kaksi vanhempaa oli sitä mieltä, että olisi erikseen hyvä olla esillä erityisaineistoa lukemisvaikeuksisille, kuten selkoaineistoa ja helppolukuisia kirjoja.

Kaksi kolmasosaa oppilaista pitivät lukemisesta. Kysyttäessä kuinka usein oppilaiden tulee luettua muuta kuin läksyjä, oppilaista noin puolet sanoi lukevansa joka päivä ja noin puolet muutaman kerran viikossa. Kolme oppilasta sanoi lukevansa kerran viikossa tai harvemmin. Suosituimpia kirjoja, mitä oppilaat tykkäävät lukea, ovat Aku Ankat, Tatu ja Patu -kirjat, jalkapallokirjat, hevoskirjat, koirakirjat, Risto Räppääjä -kirjat, Konsta-kirjat, vitsikirjat ja sarjakuvat.

Haastatelluista viidelle oppilaalle luetaan kotona kirjoja ääneen. Lisäksi 12 oppilasta kertoi, että heille luetaan joskus. Haastatelluista vanhemmista kymmenellä on tapana lukea kotona lapsille. Kahden ei tule luettua lainkaan ja kaksi vanhemmista lukee lapsille nykyään harvoin. Kaikilla niin haastateltavien oppilaiden kuin vanhempienkin kotona on omia kirjoja. Lisäksi kirjoja saatetaan lainata kirjastosta tai kirjastoautosta.

7.2 Laaja-alaisten erityisopettajien ja kirjastotyöntekijöiden haastattelut

Haastatteluihin osallistui 5 laaja-alaista erityisopettajaa, jotka työskentelivät vuoden 2017 aikana Alaviitalan, Halkosaaren, Joupin, Keski-Nurmon, Kivistön, Kouran, Kärjen, Niemistön, Pohjan ja Toukolanpuiston alakouluissa. Haastatelluista erityisopettajista 3 työskentelee useammalla alakoululla. Kirjastotyöntekijöistä haastatteluihin osallistui Nurmon lähikirjastosta, Seinäjoen pääkirjastosta sekä Peräseinäjoen ja Ylistaron monipalvelukirjastoista, yhteensä 6 työntekijää. Haastattelujen viittausmerkintänä käytetään kohderyhmän kirjainta ja numeroa, laaja-alainen erityisopettaja 1 = EO1 sekä työntekijä 1 = T1. Tässä kohdassa tarkastellaan sekä laaja-alaisten erityisopettajien että kirjaston työntekijöiden haastatteluiden tuloksia yhdessä teemoittain.

7.2.1 Kokemukset Kirjastorallista

Toiminta oli kaikkien mielestä toimiva, motivoiva ja lisäksi tehtävät olivat tarpeeksi helppotasoiset suorittaa. Joskin erään laaja-alaisen erityisopettajan (EO5) pohdinnan mukaan saattoi olla jopa niin, että kaikkein heikompitasoisia lukijoita tehtävät

motivoivat, mutta taasen hiukan parempitasoisille oppilaille tehtävät eivät olleet tarpeeksi haastavia ja sen myötä tarpeeksi motivoivia, jonka vuoksi Kirjastorallin suorittaneita oli syksyllä 2017 vähemmän. Kaikissa haastateltujen kirjastotyöntekijöiden toimipisteissä oli Kirjastorallia suoritettu sekä syksyllä 2016 että keväällä 2017.

Erityisopettajien mielestä Kirjastoralli on hyvä matalan kynnyksen toiminta. Esimerkiksi erityisopettajan (EO5) mukaan lukudiplomit ovat liian työläitä heikoille oppilaille. Hänen mukaansa lukutaitoa lähdetään kehittämään ”tosi pienesti ja innostamalla oman kiinnostuksen kautta”. Hänen mielestään tällaisella toiminnalla herätellään hyvin huomaamaan, että mielekkäällä, itseään kiinnostavalla aiheellakin voi harjoitella lukemista.

Erityisopettajilta kysyttäessä Kirjastorallin vaikutusta oppilaiden lukuinnostuksen herättämisessä kaikki olivat sitä mieltä, että juuri lukemaan innostamismenetelmänä Kirjastoralli on hyvä, koska siinä tulee kirjasto ja sen aineisto tutuksi sekä se houkuttelee palkinnoin lukemaan. Palkinnot koettiin erittäin hyviksi ja motivoiviksi oppilaille. Lisäksi heidän mukaansa Kirjastoralli madaltaa kynnystä mennä kirjastoon ja tarttua kirjaan myös jatkossa sekä se mahdollistaa oppilaan oman mielenkiinnon kohteen löytymisen kirjojen maailmasta. Neljä erityisopettajaa kertoi yksittäisten oppilaiden kohdalla nähneen Kirjastorallilla olleen vaikutusta myös lukusujuvuuteen ja lukutaidon paranemiseen.

Neljä viidestä laaja-alaisesta erityisopettajasta sekä kaikki kirjastotyöntekijät nostivat esiin perheen merkityksen Kirjastorallin suorittamisessa, kuten myös lukemaan innostamisessa. Osaksi erityisopettajien mielestä vaikutus näkyy siinä, ollaanko perheissä valmiita viemään lasta kirjastoon, varsinkin jos on pitempi matka eikä lapsen ole mahdollista kulkea yksin. Toisaalta erään erityisopettajan (EO5) mukaan se ei ole syy Kirjastorallin suorittamatta jättämiseen, koska sen voi suorittaa myös kirjastoautossa ja kirjastoauto tulee viikoittain kouluille. Tämän vuoksi Kirjastorallin suorittaminen myös kirjastoautossa koettiin hyväksi. Perheen merkitys näkyi kahden erityisopettajan (EO2, EO4) mukaan myös siinä, miten vanhemmat olivat suhtautuneet Kirjastoralliin. Eräs erityisopettaja (EO2) mainitsi, että Kirjastorallin myötä lukemisesta kiinnostuneen oppilaan luetun ymmärtämisen testin tulos oli noussut roimasti. ”Hän innostu ihan valtavasti ja hänellä oli tosi vaikeeta. Tämä perhe, tää yksittäinen perhe niin, innostu hyvin kovasti siitä ja se poiki kyllä tulosta.” Ja jossakin

perheessä olivat muutkin koululaiset innostuneet Kirjastorallista, jonka vuoksi perheen äiti oli erityisopettajan (EO4) mukaan tehnyt muille lapsille oman kotilukemiskampanjan.

Perheiden, vanhempien parempaa tavoittamista toivottiin niin erityisopettajien kuin työntekijöidenkin mielestä. Yksi erityisopettaja (EO5) toivoi vanhemmille suunnattuja ”oppimis- ja ohjausiltoja”, joissa voisi käydä läpi lukemisvaikeuksisille tarkoitettuja kirjaston aineistoja, nettisivuja ja paikalla voisi olla asiantuntijoita puhumassa aiheesta. Samalla ilta toimisi vertaistuki-iltana vanhemmille. Myös työntekijöiden mielestä vanhemmille voisi järjestää tutustumisiltoja, joissa voisi kertoa kirjaston eri aineistosta lukemisessa tukea tarvitseville, kuten selkoaineistosta ja Celian toiminnasta sekä lukemisen tärkeydestä. Kaikki kirjastotyöntekijät olivat sitä mieltä, että myös erityisopettajille voisi järjestää tutustumiskäynnin kirjastoon ja lisäksi kaksi työntekijää (T1, T2) ehdottivat, että erityisopettajat voisivat tulla luokkana näiden oppilaiden kanssa kirjastoon, varsinkin jos koulut sijaitsevat lähellä kirjastoa. Tällöin voitaisiin tarkemmin esitellä kyseiselle kohderyhmälle Kirjastorallia ja sen palkintoja sekä kirjastoa ja sen aineistoja.

Kirjastorallitoiminnan kehittämisehdotuksissa toivottiin, että myös syksyn passiin tulisi jonkin verran lukemista (EO 4). Lisäksi passeihin voisi liittää jotain luetun ymmärtämisen tehtäviä (EO3) ja tietoa sekä nettilinkkejä lukemisvaikeudesta vanhemmille (EO5). Lukukoiratoiminnan lisäämistä toivottiin, että mahdollisimman monilla olisi mahdollisuus päästä lukemaan ja lukeminen onnistuisi useamman kerran jaksona (EO1). Yksi kirjastotyöntekijöistä (T6) ehdotti, että voisiko passin palkintoelokuvan järjestää myös Ylistaron elokuvateatterilla. Toki se olisi hänen mukaansa kustannuskysymys, mutta se voisi paremmin innostaa paikallisia osallistumaan Kirjastoralliin. Palkintoehdotuksena tuli lahjakortti pizzeriaan tai vastaava (T1).

Kaikkien mielestä Kirjastoralli on ollut positiivinen toiminta lapsille, eikä se ole näkynyt oppilaiden negatiivisena suhtautumisena, että sain tämän passin koska olen huono. Lisäksi kaikki olivat sitä mieltä, että Kirjastorallitoiminta ei ole työllistävä. Erityisopettajien mielestä se on tehty helpoksi toteuttaa ja jakaa. Heidän mielestään on helppo valita oppilaat, jotka hyötyisivät toiminnasta. Kirjastotyöntekijöiden mielestä passin teko ja jakaminen eivät työllistä liikaa. Lisäksi he kokivat, että kirjojen esittely ja neuvominen passien suorittajille kuuluvat kirjastotyöntekijän normaaliin työhön.

Kirjastotyöntekijät olivat kokeneet jonkin verran epäselvyyttä uuden toiminnan alkaessa, mikä kampanja, mikä kohderyhmä, mitkä palkinnot ja mitä pitää tehdä, koska kirjastoilla on ollut useita erilaisia lukupasseja. Siihen olisi toivottu tarkempaa ohjeistusta henkilökunnalle. Erään työntekijän (T1) mielestä kirjastotyöntekijöille voisi olla oma saatekirje passista, sillä asia saattaa hänen mielestään jo unohtua, ennen kuin oppilaat ehtivät kirjastoon asti. Lisäksi Kirjastoralliin osallistuneiden tilastomerkinnöissä oli ollut epäselvyyttä ja siihen toivottiin yhtenäistä merkintäohjetta. Tämä kampanja toteutettiin ensimmäisenä vuonna, syksyllä 2016 ja keväällä 2017 Kirjastorallin nimellä. Syksyille 2017 nimi muutettiin Löytöretkeksi. Kaksi työntekijää toivoi nimen pysyvyyttä, ettei se muuttuisi jatkuvasti. Pysyvä nimi toisi selkeyttä, eikä se sekoittaisi asioita lisää. Lisäksi toivottiin, että nimi viittaisi jotenkin siihen toimintaan. ”Kirjastoralli viittaa siihen toimintahan, että jotain sinne liittyvää. Toi Löytöretki ei sano yhtään mitään.” (T1).

Kolme viidestä erityisopettajasta arvelivat Kirjastorallin vaikuttaneen kirjastokäytön lisääntymiseen. Myös kirjastotyöntekijöistä kolme koki Kirjastorallin lisänneen oppilaiden kirjastonkäyttöä. Kaikki haastatelluista laaja-alaisista erityisopettajista ja kirjastotyöntekijöistä kokivat, että tällaiselle toiminnalle on tarvetta ja toivoivat Kirjastorallin jatkuvan.

Erityisopettajan näkökulmasta olen tosi kiitollinen tälläisestä ideasta ja yhteistyökuviosta, mikä on syntynyt. Että ehdottomasti tätä pitää jatkaa. (EO2.)

7.2.2 Kirjasto-koulu yhteistyö

Kaikkien osapuolten mielestä yhteistyö Kirjastorallissa kirjaston ja koulun välillä on ollut toimivaa. Jonkin verran hankaluutta oli ollut uusien erityisopettajien tavoittamisessa. Ja koska kaikki alakoulujen laaja-alaiset erityisopettajat eivät ole vielä mukana toiminnassa, kirjaston työntekijöiden näkökulmasta toivottiin, että heidätkin saataisiin toimintaan mukaan. Tällöin tavoitettaisiin samalla tavalla kaikki kohderyhmän oppilaat.

Yhteistyön kehittämiseksi kirjastotyöntekijät nostivat esiin kaikkienkin opettajien kirjastovierailut, joissa opettajille voisi kertoa kirjaston aineistosta sekä palveluista ja

miten kirjasto voisi esimerkiksi olla mukana koulujen oppimissisällöissä, monialaisissa opinnoissa ja ilmiöopetusviikoissa.

Kysyttäessä minkälaista yhteistyötä koulujen kanssa kirjaston työntekijät toivoisivat nykyisten toimintojen lisäksi järjestettävän, he kokivat, että tämän hetkisillä työntekijäresursseilla ei kovin paljon muuhun pysty. Mutta toiveena olisi, että sama luokka pystyisi useammin käymään kirjastossa ja toiminnassa olisi heidän oppimissältöön liittyviä tiedonhakuja. Lisäksi kirjastotyöntekijät toivoivat mahdollisuuksia useampiin kirjavinkkauksiin, vierailuihin koulujen vanhempainilloissa ja opettajien palaverissa kertomassa kirjastosta ja lukemisen tärkeydestä. Erityisopettajat toivoisivat kouluille lisää kirjavinkkauksia, koska niiden oli koettu innostavan oppilaita. Niitä toivottiin järjestettävän pienemmille ryhmille kerrallaan, ei koko luokalle kerralla. Tällöin se olisi vielä toimivampaa ja oppilaiden keskittyminen pysyisi paremmin yllä (EO3.) Kolme erityisopettajaa toivoi lukemisessa tukea tarvitsevien Apila-leirille jatkoa. Lisäksi toivottiin myös muille luokka-asteille jonkinlaista toimintaa ”motivaattoria” lukemaan houkuttelemiseen.

Kirjastotyöntekijöiden mielestä kirjasto pystyisi nykyisten toimintojen lisäksi tukemaan lukemaan oppimisessa uudenslaisilla kampanjoilla ja aktiivisemmalla esittelyllä, mitä ja minkälaista aineistoa on olemassa. Lisäksi yhden työntekijän mukaan tulisi

... puhua sen puolesta, että mikään lukeminen ei ole sit niinku jotenki huonompaa ku toinen. Et sarjakuva on yhtä hyvää, ku mikä muukin. Yleisesti jotenki sitä sen lukemisen arvon nousua tai sitä sellasta, että et se ei oo jotenki niin vakavaa se lukeminen. (T4.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kaikkien Kirjastoralliin osallistuneiden kohderyhmien haastattelemisen antoi kattavan kuvan toiminnan toteutumisesta ja kehittämisestä. Haastatteluun halukkaiden määrää ei lähdetty rajaamaan ja sen vuoksi aineiston litterointi vei aikaa, mutta vastaavasti saatu aineisto oli riittävän laaja tutkimusongelmien ratkaisemiseksi. Haastattelut onnistuivat todella hyvin, jota edesauttoi erityisopettajien myönteinen suhtautuminen tutkimukseen.

Haastattelujen mukaan Kirjastorallilla oli koettu olleen vaikutusta oppilaiden lukuinnostukseen, lukusujuvuuteen ja lukutaidon paranemiseen. Tämä tulos tukeekin sitä teoriaa, että kun lapsi innostuu lukemaan ja löytää kiinnostavaa luettavaa, hän alkaa lukea yhä enemmän, jolloin hän saa harjoitusta lukemiseen ja taito paranee. Lapsen oma kiinnostus lukemiseen on edellytys lukutaidon oppimiselle, jolloin hänellä on motivaatiota lukemiseen. (Takala 2016, 30.) Vapaa-ajan lukemisen merkitys nousee lukemaan innostumisessa tärkeäksi asiaksi. Koulukirjojen lukeminen on jo itsessään erilaista, niiden pakon vuoksi. Vapaa-ajan lukemisella, oman mielenkiinnon mukaisella kirjallisuudella saadaan lukemiselle positiivisia kokemuksia, jotka motivoivat jatkamaan. Lisäksi perheen positiivinen suhtautuminen, kannustaminen lukemiseen koettiin vaikuttavan oppilaan omaan innostukseen ja sitä myötä lukutaidon paranemiseen, kuten monet lukutaitotutkimuksetkin ovat osoittaneet. Tämän vuoksi kirjastoissa tulisi entistä enemmän tuoda vanhemmille esiin lukemisen tärkeyttä, lapselle lukemisen merkitystä sekä lisätä tietoutta kirjastojen tarjoamista aineistoista ja palveluista.

Sopivan tasoisten ja mielenkiintoisten kirjojen löytymisessä on jonkin verran haastetta niin oppilaille itselleen kuin vanhemmillekin. Myös aikaisempien tutkimusten mukaan heikosti lukevat tarvitsevat apua saadakseen kiinnostavaa ja lukutaitoonsa nähden sopivaa luettavaa. Avainasemassa avun tarjoamisessa ovat juuri vanhemmat ja opettajat yhteistyössä kirjaston kanssa. Teorian mukaanhan mahdollistamalla kiinnostavan luettavan saatavuus ja tukemalla lasta lukuharrastuksessa voidaan auttaa lukutaidon kehittymistä (Lyytinen & Lyytinen 2006, 88). Tämän vuoksi kirjastoissa kannattaakin kiinnittää enemmän huomiota kirjojen esillepanoon, erilais-

ten lukemisesteisille tarkoitettujen aineiston esittelyyn ja tunnetuksi tekemiseen. Lisäksi olisi hyvä tehdä kirjavinkkilistoja jakoon asiakkaille sekä lisätä kirjavinkkauksia.

Palkinnot nousivat merkittäväksi tekijäksi Kirjastoralliin osallistumiseen. Palkinnoiksi oli onnistuttu valitsemaan monipuoliset vaihtoehdot, niin että niistä löytyi suurimmalle osalle oppilaista tarpeeksi mieluisa, innostava ja motivoiva palkinto. Tulosten mukaan tehtävien jaottelua, syksyn ja kevään passien kirjastokäyntien ja lukemisen painotuksia kannattaisi muuttaa. Vaikka syksy painottuisikin enemmän kirjastokäynteihin, sen tutuksi tekemisen ja kirjastoon innostamisen vuoksi, voisi syksyinkin passiin laittaa lukemista sisältävän tehtävän. Kevään passiin voisi puolestaan laittaa jonkin kirjastokäyntitehtävän.

Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että Kirjastorallin tehtävät oli onnistuttu tekemään tarpeeksi helpoiksi, mikä osaltaan motivoi osallistumaan ja palkitsi sitä myötä suorittajia. Erityistä tukea tarvitsevat lapset kokevat helposti turhautumista liian suurten tavoitteiden edessä. Erityisopettajien mukaan tarpeeksi pienin askelin, matalalla kynnyksellä ja palkitsemisella saadaan tuloksia aikaan. Toisaalta voidaan miettiä, palvelevatko passin tehtävät nykyisellään hiukan parempitasoisempia oppilaita. Tämän vuoksi kannattaakin pohtia, olisiko passista tarvetta tehdä toinen, vähän haasteellisempi versio, jota erityisopettajat voisivat jakaa hiukan parempitasoisemmille luki-oppilaille. Lisäksi on tärkeä ottaa huomioon, että kaikki lukemisvaikeudet eivät johdu lukemisen vähyydestä. Sillä lukemisvaikeuksia on monen tasoisia ja monista syistä johtuvia (Ahvenainen & Holopainen 2014, 69–75).

Kirjastoralli koettiin hyvänä tukitoimena erityistä tukea lukemisessa tarvitseville oppilaille. Myös erityisopettajien mielestä tämä oli heille hyvä toiminta, jota he voivat tarjota koteihin vapaa-ajan lukemiseen, sillä mahdollisimman ajoissa suunnattu varhainen tuki on erittäin tärkeää lukemisessa vaikeuksia kokeville lapsille (Lyytinen & Lyytinen 2006, 88). Vanhemmat puolestaan kokivat Kirjastorallin tukitoimena myös itselleen. Sen avulla vanhemmat saivat kannustettua lapsiaan paremmin lukemisen pariin.

Kirjastoralli oli uudenlainen yhteistyömuoto kirjaston ja koulun välillä. Se oli suoraa yhteydenpitoa koulujen erityisopetuksen kanssa. Tämän koettiin olevan toimiva ratkaisu kohderyhmän tavoittamiseksi. Yhteistyö oli haastattelujen mukaan ollut toimivaa, mutta tavoittaakseen kaikki erityisopettajat tarvitaan lisää toiminnan markkinointia. Toki itse toiminta jatkuessaan ja siitä saadut hyvät tuloksetkin levittävät osaltaan tietoutta toiminnasta. Haastatteluista ilmeni, että yleensä koulu yhteistyön parantamiseksi, kirjastojen kannattaisi lisätä opettajille suunnattuja tutustumiskäyntejä kirjastoon ja aineiston tunnetuksi tekemistä.

Haastatteluista ilmeni, että Kirjastorallilla koettiin olevan laajempaakin merkitystä kuin pelkästään se mihin tarkoitukseen se oli suunniteltu. Toiminnan koettiin rohkaisevan oppilaita sosiaaliseen kontaktiin toisten ihmisten kanssa, suulliseen itsensä ilmaisuun sekä omien asioiden hoitamiseen. Lisäksi koettiin, että toiminta on lisännyt myös muiden perheenjäsenten lukemista ja kirjastossa käymistä. Toiminnan koettiin myös vahvistavan perheen sosiaalista piiriä, perheen sosiaalistumista osaksi yhteiskuntaa. ”Kirjasto on paikka, minne voi mennä” (EO3).

Seinäjoen kaupunginkirjasto teki kevään 2017 aikana sähköpostikyselyn Kirjastorallista laaja-alaisille erityisopettajille, johon heistä puolet, eli 10 erityisopettajaa vastasi. Sen tulokset olivat samansuuntaisia kuin opinnäytetutkimuksenkin. Toiminnalle koettiin olevan tarvetta. Se oli toimiva ja helppo toteuttaa. Lisäksi viisi tähän vastanneista erityisopettajista kertoi toiminnalla olevan vaikutusta myös oppilaiden lukutaitoon.

Kirjastorallista on tehty myös Pro gradu -tutkielma Oulun yliopistossa luokanopettajakoulutuksessa. Tutkielman näkökulmana oli Kirjastorallin osana toteutettu lukukoiratoiminta. Myös siitä saatujen tulosten mukaan Kirjastoralli oli koettu tärkeänä ja positiivisena toimintana oppilaiden lukemaan innostamisessa ja sitä kautta lukusujuvuuden parantumisessa. Lisäksi toiminta aktivoi perheitä kirjaston käyttöön. (Loukola & Ollanketo 2017, 1, 67–68.)

Opinnäytetyön tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella Kirjastorallia kannattaisi jatkaa ja kehittää pysyväksi toiminnaksi. Lisäksi tällaista toimintaa voisi viedä muihinkin kirjastoihin ympäri Suomen sen hyödyllisyyden ja toimivuuden vuoksi. Kirjastorallitoiminta onkin jo herättänyt laajasti kiinnostusta kirjastoissa ympäri Suomen,

sillä tämä ei vaadi ylimääräisiä resursseja. Tällainen toiminta kuuluu niin kirjasto-työntekijän kuin erityisopettajienkin työnkuvaan. Seinäjoen kaupunginkirjastolle myönnettiin vuonna 2017 Celia-palkinto erityisesti lukemisesteisten lasten kirjastokäytön edistämisestä ja monipuolisten keinojen kehittämistä lukemisen yhdenvertaisuuden parantamiseksi (Celia, [viitattu 9.3.2018]).

LÄHTEET

- Aarnos, E. 2015. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa: R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 164–179.
- Ahvenainen, O. & Holopainen, E. 2014. Lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet. Teoreettista taustaa ja opetuksen perusteita. 4. uud. p. Jyväskylä: Special Data.
- Alasuutari, P. 2014. Laadullinen tutkimus 2.0. 5. p. Tampere: Vastapaino.
- Allington, R. & McGill-Franzen, A. 2008. Got books? [Verkkolehtiartikkeli]. Educational Leadership 65, 20–23. [Viitattu 30.1.2018]. Saatavana: www.teachers-read.net/papers-and-articles
- Anderson, R. C. & Wilson, P. T. & Fielding, L. G. 1986. Growth in reading and how children spend their time outside of school. [Verkkojulkaisu]. Illinois: University of Illinois at Urbana-Champaign. Technical Report No. 389. [Viitattu 15.2.2018]. Saatavana: https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/18003/ctrstreadtechrepv01986i00389_opt.pdf
- Andersson, G. 1998. Barnintervjun som forskningsmetod. Nordisk Psykologi, 50, 18–41.
- Celia. Ei päiväystä. Kirjasto kaikille. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.3.2018]. Saatavana: <https://www.celia.fi/palvelut/palvelut-kirjastoille/kirjasto-kaikille/>
- Clark, C. & Hawkins, L. 2010. Young people`s reading: The importance of the home environment and family support. More findings from our national survey. [Verkkojulkaisu]. London: National Literacy Trust. [Viitattu 5.1.2018]. Saatavana: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED510272.pdf>
- Cunningham, A. E., Statonovich, K. E. & West, R. F. 1994. Literacy environment and the development of children`s cognitive skills. [Verkkojulkaisu]. Teoksessa: E. M. H. Assink (ed.) Literacy acquisition and social context. Lontoo: Harvester Wheatsheaf, 70-90. [Viitattu 30.1.2018]. Saatavana: ResearchGate. Vaatii käyttöoikeuden.
- Drever, E. 1998. Using semi-structured interviews in small-scale research. A teacher`s guide. Edinburg: SCRE Publication.
- Ehmig, S. C. 2018. Reading aloud. Every child`s basic need and a very rewarding investment. Research results on the value of reading aloud for the future of children. [Ppt-esitys]. Helsinki: Lukukeskus. [Viitattu 23.2.2018]. Saatavana:

<http://www.lukukeskus.fi/lapselle-aaneen-lukeminen-on-ainoa-tehokkaaksi-to-dettu-keino-vaikuttaa-lukutottumuksiin/>

Enemmän iloa oppimiseen. Neljännen luokan oppilaiden lukutaito sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen. Kansainväliset PIRLS- ja TIMSS-tutkimukset Suomessa. 2012. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. [Viitattu 4.1.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5011-8>

EO1. Laaja-alainen erityisopettaja. Nainen. Haastattelu. 14.11.2017.

EO2. Laaja-alainen erityisopettaja. Nainen. Haastattelu. 29.11.2017.

EO3. Laaja-alainen erityisopettaja. Nainen. Haastattelu. 18.12.2017.

EO4. Laaja-alainen erityisopettaja. Nainen. Haastattelu. 14.12.2017.

EO5. Laaja-alainen erityisopettaja. Nainen. Haastattelu. 18.12.2017.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. p. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: R, Valli & J, Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uud. ja täyd. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.

Fogelholm, S. 11.12.2013. Lukukoirat kulkevat Börjen tassunjäljissä. [Verkkootikeli]. Yle. [Viitattu 3.1.2018]. Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikeli/2013/12/11/lukukoirat-kulkevat-borjen-tassunjaljissa>

Heikkilä, M. 2016. ”Mahtava kirjasto” Kokemuksia Seinäjoen kirjaston uudistamisesta. Teoksessa: Hyötyä, tietoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 108-114.

Heikkilä, M. 2017. Kirjastotoimenjohtaja. Seinäjoen kaupunginkirjasto. Haastattelu 24.5.2017.

Heikkilä, M. & Tuisku, S. 2017. Reading Club: a case study from Finland. Teoksessa: J. Court (edit.) Reading by right. Successful Strategies to ensure every child can read to succeed. London: Facet Publishing. 51–65.

Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Keuruu: Atena Kustannus Oy. Lastenkirjainstituutin julkaisuja 33.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Ikonen, K. & Kurttila-Matero, E. 2014. Kysely Lukuinto-pilotointiin osallistuneille lapsille ja nuorille. Tulokset ja yhteenveto. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. [Viitattu 10.2.2018]. Saatavana: http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/tutkimus/kysely_pilottikoulujen_lapsille_ja_nuorille.pdf
- Ikäheimo, K. 2013. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT) Teoksessa: K. Ikäheimo (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 10–13.
- Julkunen, M-L. 1993. Lukijaksi kasvaminen. Porvoo: WSOY.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 111.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 234.
- Kantanen, S. 15.1.2018. Vastaus kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Kaija Lepistö. [Viitattu 25.1.2018].
- Kerhosta lukukipinä. Opas lukemisessa tukea tarvitsevien lasten lukemaan innostamiseen. 2015. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto.
- Kilpiö, E. 2016. Kirjasto kaikille -raportti. Loppuraportti. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 9.3.2018]. Saatavana: <https://www.celia.fi/palvelut/palvelut-kirjastoille/kirjasto-kaikille/>
- Kim, J. S. & White, T. G. 2008. Scaffolding voluntary summer reading for children in grades 3 to 5: An experimental study. [Verkkolehtiartikkeli]. Scientific studies of reading 12 (1), 1-23. [Viitattu 30.1.2018]. Saatavana: https://scholar.harvard.edu/files/jameskim/files/2008-ssr-kim-white-scaffolding_summer_reading_website.pdf
- Kuntien avainluvut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 3.1.2018]. Saatavana: <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=743>
- Kush, J. C., Watkins, M. W. & Bookhart, S. M. 2005. The temporal- interactive influence of reading achievement and reading attitude. [Verkkolehtiartikkeli]. Education Research and Evaluation 11 (1), 29–44. [Viitattu 30.1.2018]. Saatavana: ResearchGate. Vaatii käyttöoikeuden.

L 29.12.2016/1492. Laki yleisistä kirjastoista.

Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan. 2016. [Verkkajulkaisu]. Kansalliset suositukset lukukoiratoimintaan kirjastoissa hanke- Mikkelin kaupungin kirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto. [Viitattu 8.3.2017]. Saatavana:

<http://www.kirjastot.fi:8080/sites/default/files/ancmt/Lukukoiratoiminnanlaatusuositus2016.pdf>

Lehtonen, H. 1993. Lukutaidon kehittyminen ja sen yhteydet nimeämiseen, motivaatioon ja koulumenestykseen. Tampere: Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis se A vol 380.

Lerikkanen, M-K., Poikkeus, A-M., Ahonen T., Siekkinen, M., Niemi P. & Nurmi, J-E. 2010. Luku- ja kirjoitustaidon kehitys sekä motivaatio esi- ja alkuopetusvuosina. Kasvatus 41 (2), 116–128.

Linnakylä, P., Malin, A., Blomqvist, I. & Sulkunen, S. 2000. Lukutaito työssä ja arjessa. Aikuisten kansainvälinen lukutaitotutkimus Suomessa. Jyväskylä: ER-paino.

Loukola, A. & Ollanketo, S. 2017. ”Mä aattelin et se voi olla vielä ihan jymymenestys!”: lasten, vanhempien ja erityisopettajien käsityksiä ja kokemuksia kirjastorallista. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Luokanopettajakoulutus. Pro gradu – tutkielma.

Lukuinto-opas. 2015. Lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä. Oulu: Oulun yliopisto.

Lyytinen, H. & Lyytinen, P. 2006. Lukivaikeus ja sitä ehkäisevät toimet. Teoksessa: M. Takala & E. Kontu (toim.) Luki-vaikeudesta luki-taitoon. Helsinki: Yliopistopaino, 87–106.

Marttinen, M., Ahonen, T., Aro, T. & Siiskonen, T. 2008. Kielen kehityksen erityisvaikeus. Teoksessa: T. Ahonen, T. Siiskonen & T. Aro (toim.) Sanat sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluikässä. 4.p. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–32.

Mol, S. E. 2010. To read or not to read: a meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood. [Verkkajulkaisu]. Leiden: Leiden University. [Viitattu 30.1.2018]. Saatavana: https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/16211/ToReadOrNotToRead_proefschrift.pdf

Myllylä, J. 2015. 2. – 6. -luokkalaisten lasten vapaa-ajan lukuharrastuneisuus, lukumotivaatio ja lukijaminä. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Erityispedagogiikan Pro-gradu –työ. [Viitattu 7.11.2017]. Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/48347/URN-NBN-fi-jyu-201601131106.pdf?sequence=4>

- Mäkelä, M-L. 2001. Lukemaan houkuttamismenetelmiä. Teoksessa: S. Häppölä & T. Peltonen (toim.) Kuutamokeikka ja muita teitä tekstien kiehtovaan maailmaan. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XLV. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto, 79–92.
- Mäkelä, M-L. 2015. Kirjavinkkarikirja. Helsinki: Avain.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Nielsen, G. S. & Irvall, B. 2002. Lukihäiriöisten kirjastopalvelut. Helsinki: Celia, Näkövammaisten kirjasto. IFLA Professional Report, Nr. 70. IFLA:n Erikoisryhmiä palvelevien kirjastojen jaosto.
- Niemitön koulun opetussuunnitelma. 1.8.2016. [Verkojulkaisu]. [Viitattu: 14.1.2018]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/pe-rusopetus/alakoulut/niemistonkoulu/opetussuunnitelma.html>
- O16. Oppilas. Poika. 3. luokka. Haastattelu. 11.5.2017.
- OECD. 2016. PISA 2015 Assessment and Analytical Framework. Science, Reading, Mathematic and Financial Literacy, PISA. [Verkkokirja]. Pariisi: OECD Publishing. [Viitattu 1.3.2017]. Saatavana: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264255425-en>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 31.10.2017. Opetusministeri huolissaan lukutaidon heikkenemisestä. Kansallinen lukutaitofoorumi vastamaan lukutaidon ja lukuinnon haasteeseen. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 10.2.2018]. Saatavana: http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kansallinen-lukutaitofoorumi-vastaamaan-lukutaidon-ja-lukuinnon-haasteeseen
- Oulu. Ei päiväystä. Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto. [Verkkosivu]. [Viitattu 6.1.2018]. Saatavana: <https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/omppu-kokoelma>
- Panula, A-M. 2013. Lukemisvaikeudet ja osa-aikainen erityisopetus. Seurantatutkimus esikoulusta yhdeksännen luokan loppuun. Helsinki: Helsingin yliopisto. Tutkimuksia 344.
- PIRLS 2016. Lukutaito luodaan yhdessä. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016). 2017. [Verkojulkaisu]. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. [Viitattu 4.1.2018]. Saatavana: <https://ktl.jyu.fi/pirls-timss/pirls/PIRLS2016RA-PORTTI.pdf>
- PISA 15 ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. 2016. [Verkojulkaisu]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:41. [Viitattu 1.3.2017]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-436-8>

- Pojat lukemaan. Ei päiväystä. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. [Verkkosivu]. Kirjastot.fi. [Viitattu 9.3.2018]. Saatavana: <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/pojat-lukemaan>
- Puusa, A. 2011. Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: Johtamistaidon opisto, 73–87.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: Johtamistaidon opisto, 47–57.
- Raittila, R., Vuorisalo, M. & Rautanen, N. 2017. Lasten haastattelu. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 312–335.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 413–426.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 427–444.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–36.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 46–83.
- Saine, R. 2008. Reppu selkään ja vinkkaamaan. Teoksessa: Kirjasto 2009. Ajankohtaista, teoksia, kirjailijoita ja tiedonhakuja. Helsinki: BTJ Kustannus. 38–49.
- Seinäjoen kaupunginkirjasto. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: <https://kirjasto.seinajoki.fi/>
- Seinäjoen kaupunginkirjaston toimenpideohjelma 2017–2022. ”Että reiluus toteutuisi kaikille.” Seinäjoki: Seinäjoen kaupunginkirjasto.
- Seinäjoen kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelma. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunginkirjasto ja Seinäjoen perusopetus.
- Seinäjoki. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 22.2.2018]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/index.html>

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Kirjastot.fi. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: <http://tilastot.kirjastot.fi/>

Siiskonen, T., Aro, M. & Holopainen, L. 2008. Lukeminen ja kirjoittaminen. Teoksessa: T. Ahonen, T. Siiskonen & T. Aro (toim.) Sanat sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluiässä. Jyväskylä: PS-kustannus, 58–80.

T1. Kirjastotyöntekijä. Nainen. Haastattelu. 9.11.2017.

T2. Kirjastotyöntekijä. Nainen. Haastattelu. 9.11.2017.

T4. Kirjastotyöntekijä. Nainen. Haastattelu. 29.11.2017.

T6. Kirjastotyöntekijä. Nainen. Haastattelu. 12.12.2017.

Takala, M. 2006. Lukemaan opettaminen. Teoksessa: M. Takala & E. Kontu (toim.) Luki-vaikeudesta luki-taitoon. Helsinki: Yliopistopaino, 13–36.

Taneli, M. 2008. Lukiasiakas kirjastossa. Helsinki: BTJ Kustannus.

Tenhunen, K. 2012. Draamavinkkaus. [Verkkojulkaisu]. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 8.1.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013092415498>

Tilastokeskus. 2018. Tehostettua tai erityistä tukea saaneet peruskoulun oppilaat alueittain 2011-2016. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_kou_erop/statfin_erop_pxt_001.px/?rxid=acc8f8f6-20c8-4060-8929-ccfc-cebd362b

Tirkkonen, N. 2017. Toisen vuosiluokan oppilaiden lukutaito, lukemismotivaatio ja lukukoira alkuopetuksessa. [Verkkojulkaisu]. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen osasto. Pro gradu -tutkielma. [Viitattu 10.2.2018]. Saatavana: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20171064/urn_nbn_fi_uef-20171064.pdf

Torppa, M., Laakso, M-L. & Poikkeus, A-M. 2011. Kasvu ympäristön tekijöiden yhteys kielen ja lukutaidon kehitykseen. *Psykologia* 46 (2-3), 134–136.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. uud.l. Helsinki: Tammi.

V1. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 2.5.2017.

V5. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 10.5.2017.

V6. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 10.5.2017.

V7. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 10.5.2017.

V8. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 12.5.2017.

V9. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 16.5.2017.

V10. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 16.5.2017.

V13. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 2.6.2017.

V14. Vanhempi. Äiti. Haastattelu. 13.6.2017.

Whitehurst, G. J. & Lonigan, C. L. 1998. Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69 (3), 848–872.

Yleisten kirjastojen hankerekisteri. Lukuisia kerhoja Etelä-Pohjanmaalle. [Verkkosivu]. Kirjastot.fi. [Viitattu 6.1.2018]. Saatavana: <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/lukuisia-kerhoja-etel%C3%A4-pohjanmaalle>

Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus. 2016. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Suomen kuntaliitto. [Viitattu 5.4.2017]. Saatavana: http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=3215

Äppelhyllan. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Barnens bibliotek. [Viitattu 7.11.2017]. Saatavana: <http://www.barnensbibliotek.se/appelhyllan/tabid/382/Default.aspx>

LIITTEET

Liite 1. Kirjastorallipassi syksy 2016

Liite 2. Kirjastorallipassi kevät 2017

Liite 3. Tutkimuslupa

Liite 4. Tutkimuslupakysely

Liite 5. Oppilaiden haastattelurunko

Liite 6. Vanhempien haastattelurunko

Liite 7. Laaja-alaisten erityisopettajien haastattelurunko

Liite 8. Kirjastotyöntekijöiden haastattelurunko

LIITE 1 Kirjastorallipassi syksy 2016

SUURI KIRJASTORALLI

syksy
2016

Hyvä vanhempi/huoltaja!

Lukeminen on tärkeää. Lukutaitoa tarvitaan paitsi opiskellessa, myös elämässä yleensä. Lukutaito on yksi hyvän elämän tärkeimpiä eväitä.

Vaikka lukeminen olisi jostain syystä vaikeaa, ei kannata luovuttaa. Tutkimusten mukaan lähes kaikkien lukutaito kohenee lukemalla.

Kirjasto haluaa tukea sekä lukuharrastusta että lukutaitoa. Jos lapsellasi ei vielä ole kirjastokorttia, tule hänen kanssaan kirjastoon ja hankkikaa kortti.

Kirjastosta löytyy monentasoista lukemista. Hyllyissä on hauskoja tarinoita, tietokirjoja, lehtiä, sarjakuvia, oppimislejyjä ja vaikka mitä. Kirjaston henkilökunta osaa suositella sopivia kirjoja myös niille, joille lukeminen on haastavaa.

Kirjastoomme tulee myös lukukoiria. Lapset voivat varata ajan lukeakseen koiralle ääneen. Ääneen lukeminen kehittää lukutaitoa. Koira on kärsivällinen kuuntelija. Se hyväksyy kaikenlaiset lukijat ja pitää kaikista yhtä paljon. Kysy tiskiltä lukukoira-toiminnasta!

Lukeminen on myös hauskaa. Tässä vihkosessa on esitelty **Kirjastoralli**, jossa on kolme tehtävää. Tehtävät liittyvät kirjastoon ja kirjoihin. Ne suoritettuaan lapsi saa valita itselleen palkinnon. Keväällä saatte kirjastosta uuden vihkosen ja ralli jatkuu.

Lukuterveisin!

Mervi Heikkilä
kirjastotoimenjohtaja
Seinäjoen kaupunginkirjasto

LUKUVINKKEJÄ

JÄNNITYSTÄ JA VAUHTIA!

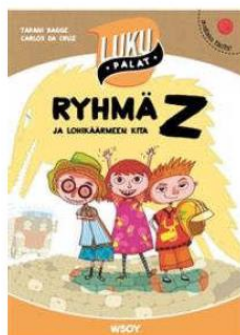
Ryhmä Z ja lohikäärmeen kita
Bagge ja da Cruz
WSOY, Lukupalat-sarja, 2016

Ryhmä Z on pelastuspartio, johon kuuluvat parhaat kaverukset Topi ja Atte. Pian heidän on kuitenkin pakko ottaa ryhmään mukaan naapuritaloon muuttanut Laila.

Lailan pikkusisko Ariadne on nimittäin kadonnut. Myös vaarin kissa näyttäisi kadonneen. Ariadne pitää kovasti kissoista. Onkohan tapahtumien välillä yhteys?

Ryhmä Z ja lohikäärmeen kita on kertomus, jossa mielikuviutus lähtee välillä villiin laukkaan. Jännitystä tuo myös se, että lohikäärmeen kita on vaarassa haukata Ariadnen!

Tarina on vauhdikas ja kirjassa on paljon värikuvia.

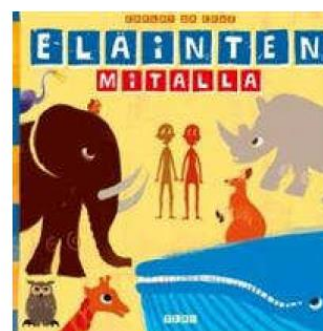
HAUSKA TIETOKIRJA

Eläinten mitalla
Carlos da Cruz
Teos, 2016

Eläinten mitalla on tietokirja, joka kertoo erikokoisista eläimistä.

Lukija saa hyvän käsityksen monen eri eläimen erikoisuuksista. Jokaisella aukeamalla kerrotaan kiinnostavia pikkutietoja eri eläimestä. Lukija saa tietää esimerkiksi sen, että norsun korvat ovat suunnilleen samanmittaiset kuin 10-vuotias lapsi.

Eläinten mitalla –kirjassa on hauska idea verrata eri eläinten kokoa ihmiseen. Kuvien avulla pystyy helposti hahmottamaan vaikka sen, kuinka pieni siili on verrattuna ihmiseen. Eläimistä kerrotaan niiden koon mukaisessa järjestyksessä eli ensin kerrotaan ihan pienistä eläimistä ja lopuksi suurista. Niin syntyy myös käsitys siitä, minkä kokoisia eläimiä oikein onkaan olemassa.

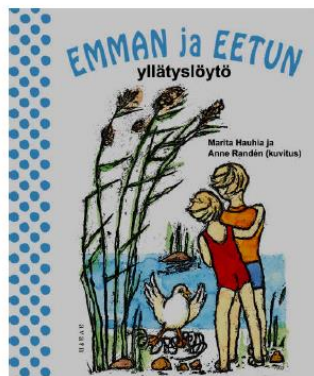
ELÄINSEIKKAILU

Emman ja Eetun yllätyslöytö

Hauhia ja Randén
Avain, 2016

Emma ja Eetu ovat sisarukset.
He viettävät kesäpäivää rannalla.
Sieltä he löytävät kalaverkkoon sotkeutuneen lokin.
He päättävät auttaa lokkia.
Lintu näyttäisi kuitenkin saaneen siipeensä kipeää.
Se ei pysty lentämään.
Isoveli Arttu käskee jättämään lokin rannalle.
Lintu lähtee kuitenkin seuraamaan heitä kotiin.
Mitäköhän siitä seuraa?

Emman ja Eetun yllätyslöytö on selkokirja, jonka lyhyet rivit helpottavat lukemista. Tarinassa on lämmin, kesäinen tunnelma. Kirja herättää pohtimaan, miten villieläimiä voi auttaa.

Kirjavinkit kirjoitti Jonna Saarijärvi Nurmon kirjastosta.

Tykkään lenkkeillä ja uida.
Pidän lumesta ja autoilusta.
Käyn myös usein tapaamassa vanhuksia.
He silittävät minua mielellään
ja muistelevat omia koiriaan.

Jos haluat tulla tapaamaan minua
ja lukemaan minulle,
kysy kirjastosta,
milloin se on mahdollista.
Sanin ajatukset kirjasi Sini Mäkinen Nummon kirjastosta.

RATKAISE SALAKIRJOITUS

Mikä sana alariville tulee?
Näytä ratkaisu kirjastossa.
Saat yllätyslahjan.

A= E= L= O= R= T= U=

V=

MOI, OLEN SANI!

Olen viisi vuotta vanha.
Rotuni on Leon-ber-gin-koi-ra.
Rakastan erityisesti lapsia.
Ammattini on lukukoira.
Lapset saavat tulla lukemaan minulle kirjoja kirjastoon.

Minua tosin jännittää kovasti,
sillä olen vasta aloittamassa työtäni.

Nuorena minulla oli paljon harrastuksia.
Levitin kaurahiutaleet lattialle.
Söin kenkiä ja sohvan.
Tuhosin myös emännän Mersun.
Nyt olen jo niin vanha,
etten viitsi harrastaa sellaista.
Olen hyvin rauhallinen
ja otan elämän rennosti.

SUURI KIRJASTORALLI

Kirjastorallissa on kolme rastia. Kaksi ensimmäistä rastia suoritetaan kirjastossa. Kolmannen voit suorittaa kotona. Aina, kun olet suorittanut tehtävän, pyydä kirjastosta suoritusmerkki. Kun olet saanut kaikki merkit, saat valita itsellesi palkinnon. Rastit voit suorittaa yksin tai vaikka vanhemman tai kaverin kanssa.

1. RASTI

Mene kirjastoon ja lainaa äänikirja. Kuuntele sitä.

ensimmäinen merkki

2. RASTI

Mene kirjastoon. Pyydä henkilökuntaa esittelemään sinulle hyviä tietokirjoja tai kaunokirjoja.

toinen merkki

2. suoritusmerkki

3. RASTI

Kerro, mikä on lempikirjasi: _____

kolmas merkki

Onnea!

Olet suorittanut rallin. Saat valita itsellesi yhden palkinnon:

* elokuvalippu itselle ja kaverille sekä popcornia kirjaston leffaillalla 20.12. klo 18

* kirja omaksi

* uimahallilippu Seinäjoen uimahalliin

LIITE 2 Kirjastorallipassi kevät 2017

SUURI

Kirjastoralli

2.

Tämän passin omistaa _____

Passi on voimassa
30.4.2017 saakka

Hyvä vanhempi/huoltaja!

Kirjastoralli on kirjaston kampanja lukutaidon ja -harrastuksen lisäämiseksi. Toiminta on suunniteltu yhdessä erityisopettajien kanssa, jotta se hyödyttäisi mahdollisimman hyvin niitä lapsia, joille lukeminen on haastavaa.

Syksyllä 2016 alkanut Kirjastoralli onnistui yli odotusten. Kymmenet ja taas kymmenet iloiset, motivoituneet ja uteliaat lapset tulivat vanhempiensa tai kavereiensa kanssa kirjastoon suorittamaan passin tehtäviä. Monet tulivat kirjastoon ensimmäistä kertaa elämässään ja saivat kirjastokortin. Myös kirjaston lukukoirilla on riittänyt asiakkaita.

Keväällä ralli jatkuu. Mukana voivat olla syksyllä aloittaneet, mutta myös aivan uudet suorittajat ehtivät vielä mainiosti rallittamaan. Kevään Kirjastorallipassi sisältää mm. **lukukellon**. Toivomme, että vanhemmat ovat juonessa mukana ja kannustavat lasta keräämään lukuminuutteja sekä allekirjoituksellaan vahvistavat lapsen lukuajan. Taulukon palauttaneet saavat taas palkinnon. Samoin pienen muistamisen saavat ne, jotka suorittavat passin **lastenrunotehtävän**.

Kirjastorallia voi suorittaa kaikissa Seinäjoen kirjaston toimipisteissä, myös kirjastoautoissa. Kirjastoralli kutsuu, lähtekää mukaan!

Lukuterveisin,

Mervi Heikkilä

kirjastotoimenjohtaja
Seinäjoen kaupunginkirjasto

Ralliterveisiiä Toukolanpuistosta

Toukolanpuiston koulun 2B-luokan oppilaat ovat osallistuneet innoissaan Kirjastoralliin ja antaneet palautetta syksyn rallista. Lapset suosittelevat osallistumista myös kevään Kirjastoralliin!

takarivissä: Neea, Eetu, Milana, Jarkko ja Jennika
edessä Rasmus (vas.) ja Elia

"Kirjastossa on kivaa lukea!"
"Huippuhyvät palkinnot!"
"Suosittelem kirjastorallia, koska kirjastossa on rauhallista ja hiljaista."
"Mielestäni oli kivaa, kun sai lukea Sani-koiralle."
"Suosittelem kirjastorallia, koska kirjastossa on mielenkiintoisia tietokirjoja."
"Suosittelem kirjastorallia, koska sieltä sai tosi hyvät palkinnot."
"Parasta kirjastorallissa oli rauhallinen lukurauha."
"Parasta kirjastorallissa oli, kun sai valita palkinnoksi ihan oman kirjan."
"Parasta oli hiljaisuus."
"Minä haluaisin lisää uutta lukemista."
"Kirjastossa on mukavan rauhallista."
"Mielestäni Kirjastoralli oli kiva, koska sai lukea omasta mielestä kivoja kirjoja."

Hau, hau!

Olen **Oona**,
kaksivuotias
kultainenoutaja.
Luonteeltani olen
ihmisystävällinen
ja iloinen.
Häntäni heiluu paljon.
Tulen hyvin toimeen
kaikkien kanssa.
Minulla on monia
koiraystäviä.
Tapaan heitä
harrastuksissa
tai lenkillä.
Harrastan rally-tokoa
ja lenkkeilen pelloilla ja metsässä.
Rally-toko on rento harrastus.
Sinä koira ja ohjaaja suorittavat yhdessä radan,
jossa on erilaisia tehtäviä.
Tehtävänä voi olla vaikka pyörähdys,
istahtaminen tai pujottelu.
Rally-tokossa koira saa kehua,
ja kaikilla on tarkoitus olla hauskaa.

Toimin myös lukukoirana Nurmon kirjastossa.
Kirjastossa on ihana kuunnella kivoja kertomuksia.
Saan samalla makoilla mukavasti matolla.

Tervetuloa lukemaan minulle tarinoita!

LIITE 3 Tutkimuslupa

 SEINÄJOKI	PÄÄTÖS / perusopetusjohtaja Päivämäärä 27.03.2017 Pykälä 43/2017
---	---

Asia	Tutkimuslupa (Lepistö Kaija)		
	<p>Seinäjoen ammattikorkeakoulussa opiskeleva Kaija Lepistö anoo tutkimuslupaa. Tutkimuksen nimi: Suuri Kirjastoralli</p> <p>Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite:</p> <p>Teen opinnäytetyötä Seinäjoen kaupunginkirjastolle heidän toiminnastaan, Suuresta Kirjastorallista. Tutkimuksessani haastattelisin Kirjastoralliin osallistuneita 2-3 lk:n oppilaita ja heidän vanhempiaan sekä heidän erityisopettajiaan eri puolelta Seinäjokea.</p> <p>Teen tutkimukseni kaksiosaisena: tänä keväänä sekä ensi syyslukukauden loppupuolella. Vanhemmilta tiedustelen sitten luvat erikseen oppilaiden haastatteluita varten.</p>		
Päätös	Myönnän tutkimusluvan.		
Allekirjoitus	Jari Jaskari, perusopetusjohtaja, jari.jaskari@seinajoki.fi		
Oikaisu-vaatimusohje	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.		
Julkisesti nähtävänä	27.3.2017 sivistyskeskus		
Tiedoksianto	Kenelle Tutkimusluvan hakija, alakoulujen rehtorit/koulunjohtajat	Päivämäärä 27.3.2017	
	Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan	☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä	☐ Lähetetty sisäisessä postissa
	☐ Luovutettu	Vastaanottajan allekirjoitus	
	☒ Lähetetty sähköpostissa		
	Marjo Leppälä, taloussihteri Tiedoksiantajan allekirjoitus ja virka-asema		

LIITE 4 Tutkimuslupakysely

Hyvät oppilaan huoltajat!

Olen kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teen opin-
näytetyötä Kirjastorallin toiminnasta Seinäjoen kaupunginkirjastolle.

Tutkimuksessa selvitän lasten ja vanhempien sekä erityisopettajien ja kirjastotyöntekijöiden
kokemuksia ja näkemyksiä Kirjastorallista sekä sen vaikutuksista lasten lukumotivaatioon.
Tutkimus toteutetaan oppilaille yksilöhaastatteluin koulupäivän aikana toukokuussa 2017.
Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kanssa yksilöhaastattelut pidän erikseen sovit-
tuna aikana. Haastattelut nauhoitetaan. Tutkimuksessa kerättyä aineistoa käsitellään luot-
tamuksellisesti. Osallistujien henkilöllisyyttä ei voida tunnistaa lopullisesta tutkimusrapor-
tista.

Pyydän ystävällisesti teitä täyttämään ohessa olevan tutkimusluvan ja palauttamaan sen
lapsen mukana omalle erityisopettajalle.

Vastaan mielelläni tutkimukseen liittyviin kysymyksiin. Toivon, että lapsenne ja/tai te huol-
tajana suostuisitte haastatteluun, koska se toisi arvokasta tietoa Kirjastorallitoiminnasta ja
sen vaikutuksista. Kiitos!

Tutkimusterveisin:
Kaija Lepistö
kaija.lepisto@seamk.fi

----- Leikkaa tästä -----

TUTKIMUSSUOSTUMUS

Palautetaan omalle erityisopettajalle 13 / 4 2017 mennessä.

Lapsen etu- ja sukunimi:

- KYLLÄ, lapseni saa osallistua tutkimukseen.
 EI, lapseni ei saa osallistua tutkimukseen.

- OSALLISTUN huoltajan haastatteluun.

Yhteystiedot, josta voin tavoittaa sopiakseni huoltajien haastatteluajasta ja paikasta:

(Esim. sähköposti tai puh): _____

Päivämäärä: ____/____ 2017

Huoltajan allekirjoitus:

LIITE 5 Oppilaiden haastattelurunko

Tyttö / Poika

Luokka:

KIRJASTORALLI

Oletko osallistunut Kirjastoralliin?

Kuinka monta kertaa olet osallistunut Kirjastoralliin? Syksyllä? Keväällä?

Suorititko Kirjastorallin loppuun?

Keneltä sinä sait tämän kirjastopassin täällä koulussa? Kuka sen sinulle antoi?

Minkälainen Kirjastoralli on sinun mielestäsi ollut? Miksi?

- Mikä siinä oli kivaa/tylsää...?

Mitä mieltä olit Kirjastorallin tehtävistä? Mikä niissä oli hyvää/huonoa?

Mitä mieltä olet Kirjastorallin palkinnoista? Pitäisikö niitä vaihtaa? Mitä ehdotat?

Oletko ollut lukemassa lukukoira Sanille tai Oonalle? Kerran vai useammin?

Oliko Kirjastorallin suorittamisaika sopiva? Liian pitkä? Liian lyhyt?

Minkälaista se sinun mielestäsi oli? Miksi?

LUKEMINEN

Millaiset kirjat sinua kiinnostavat?

Pidätkö/tykkäätkö lukemisesta?

Kuinka usein luet?

- Joka päivä? Kerran viikossa? Muutaman kerran viikossa?

Lukee äiti tai isä kotona sinulle kirjoja ääneen?

Onko teillä kotona omia kirjoja?

KIRJASTONKÄYTTÖ

Oletko aikaisemmin käynyt kirjastossa, ennen Kirjastorallin tehtäviä? Vapaa-ajalla?

Oletko käynyt kirjastossa Kirjastorallin jälkeen?

Onko kirjastosta helppo löytää kiinnostavia kirjoja

Haluaisitko osallistua uudestaan kirjastoralliin tai muuhun samantyylliseen toimintaan?

Haluatko sanoa lopuksi vielä jotain muuta Kirjastorallista?

LIITE 6 Vanhempien haastattelurunko

Mies/ Nainen

KIRJASTORALLI

Lapsenne on siis osallistunut Kirjastoralliin?

Montako kertaa lapsesi on osallistunut Kirjastoralliin? Syksyllä / keväällä?

Miten lapsenne on suhtautunut Kirjastoralliin ja sen tehtäviin?

Onko lapsenne kommentoinut Kirjastorallia? Miten?

Onko lapsenne ollut lukemassa lukukoiralle?

- Kerran vai useammin?
- Onko lapsenne kommentoinut lukukoiralle lukemisesta?
- Mitä mieltä olet lukukoiratoiminnasta? Miksi?

Minkälainen vaikutus Kirjastorallilla on lapsenne lukuinnostukseen?

- Oletteko huomannut, että passin suorittaminen on vaikuttanut lasten asenteeseen lukemista kohtaan?
- Entä lasten lukutaitoon?

Mikä merkitys Kirjastorallilla teidän mielestänne on lukemisharrastuksen ja lukuinnon herättämisessä?

Mitä mieltä te vanhempana olette Kirjastorallin toiminnasta?

Oliko Kirjastorallin suorittamisaika sopiva? Liian pitkä? Liian lyhyt?

Olisiko teillä kehittämissuhteita Kirjastoralli toiminnan tai sisällön suhteen?

Olisiko teidän mielestänne tällaiselle toiminnalle tarvetta (jatkossa)?

KIRJASTONKÄYTTÖ

Minkälainen vaikutus Kirjastorallitoiminnalla on ollut lapsenne kirjastonkäyttöön?

Oletteko käyneet Kirjastorallin aikana kirjastossa? Entä aikaisemmin?

Onko teidän mielestänne kirjastossa helppo löytää mitä etsii?

Mitä mieltä olette, haluaisitteko että kirjastoissa olisi erikseen erityinen paikka erityiskokoelmille, selkoaineistolle mistä löytyisi erityistä tukea lukemisessa tarvitseville aineistoa?

LUKEMINEN

Onko teillä kotona tapana lukea lapsille ääneen?

Onko teillä kotona omia kirjoja?

Haluatteko mainita lopuksi jotain muuta Kirjastorallista tai vielä kommentoida käsitellyjä kysymyksiä?

LIITE 7 Laaja-alaisten erityisopettajien haastattelurunko

KIRJASTORALLI

Milloin luokaltanne on osallistuttu Kirjastoralliin?

Mitä mieltä olette Kirjastorallin toiminnasta?

Minkälainen Kirjastoralli on mielestäsi lukemaan innostamisen menetelmänä?

Mikä merkitys Kirjastorallilla on lukemisharrastuksen ja lukuinnon herättämisessä?

Mikä vaikutus Kirjastorallilla on ollut oppilaiden lukuinnostukseen?

Onko Kirjastorallilla ollut vaikutusta oppilaiden lukutaitoon tai lukusujuvuuteen?

Onko Kirjastorallilla ollut merkitystä kirjastonkäyttöön?

Minkälainen Kirjastoralli on ”työkaluna” koulun näkökulmasta?

- Hyötyjä, haittaa...??
- Kirjasto tukitoimena?

Ovatko suorittajat kommentoineet Kirjastorallia? Miten?

Ovatko vanhemmat kommentoineet Kirjastorallia tai kertoneet sen vaikutuksista?
Miten?

Onko teidän mielestä tällaiselle toiminnalle tarvetta?

Kehittämisehdotuksia Kirjastorallitoimintaan?

YHTEISTYÖ KIRJASTON KANSSA

Mitä mieltä olette tällaisesta yhteistyömuodosta kirjastojen kanssa?

Onko yhteistyö kirjaston kanssa toimivaa?

Kehittämisehdotuksia, ideoita yhteistyöhön kirjastojen kanssa?

Haluatteko mainita lopuksi jotain muuta Kirjastorallista tai vielä kommentoida käsiteltyjä kysymyksiä?

LIITE 8 Kirjastotyöntekijöiden haastattelurunko

KIRJASTORALLI

Milloin kirjastossanne on suoritettu Kirjastorallia?

Minkälainen vaikutus teidän mielestänne Kirjastorallilla on ollut koululaisten kirjastonkäyttöön?

Mikä merkitys Kirjastorallilla on lukemisharrastuksen ja lukuinnon herättämisessä?

Ovatko suorittajat kommentoineet Kirjastorallia? Miten?

Ovatko vanhemmat kommentoineet Kirjastorallia tai kertoneet sen vaikutuksista?

Miten?

Miten te olette kokeneet Kirjastorallitoiminnan?

Minkälainen toiminta Kirjastoralli teidän mielestä on ollut?

Onko teidän mielestä tällaiselle toiminnalle tarvetta?

Kehittämisehdotuksia Kirjastorallitoimintaan?

Minkälaista toimintaa/palveluja kirjastossanne järjestetään lukemisesteisille lapsille ja nuorille?

Miten kirjasto pystyisi mielestäsi tukemaan lukemaan oppimisessa?

Miten kirjasto pystyisi edistämään oppilaiden lukemotivaatiota?

Miten koette kirjaston merkityksen lukemisen edistämisessä?

YHTEISTYÖ KOULUJEN KANSSA

Minkälaista yhteistyötä kirjastolla on muuten alakoulujen kanssa?

Minkälaista yhteistyötä toivoisit järjestettävän koulujen kanssa?

Onko yhteistyö koulujen kanssa sujuvaa?

Haluatteko mainita lopuksi jotain muuta Kirjastorallista tai vielä kommentoida käsitellyjä kysymyksiä?